

Det juridiske fakultet

Kontraktshjelperansvaret ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel

Om rekkevidden av debitors ansvar for kontraktshjelperes skadeforvoldelse etter den ulovfestede regelen og i utvalgte kontraktstyper

Stian Naas Reitan

Masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902, vår 2021

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og problemstilling.....	1
1.2	Bakgrunn og aktualitet.....	2
1.3	Avgrensninger	3
1.4	Metode	4
1.5	Kort om grensene mellom erstatning i og utenfor kontrakt.....	5
1.6	Den videre fremstillingen	7
2	Det legislative grunnlaget – reelle hensyn	7
2.1	Innledning.....	7
2.2	Risikobetraktninger – hensynet til risiko for skade	8
2.3	Prevensjon og oppfyllellespress	10
2.4	Reparasjon og kreditors behov for beskyttelse	11
2.5	Likhet og rettferdighet	12
2.6	Rettsøkonomiske hensyn	13
2.7	Særlig om samfunnsmessige hensyn og alminnelig rettsfølelse	14
3	Kontraktshjelperansvarets rekkevidde etter <i>Kystverket-dommen</i>	16
3.1	Innledning.....	16
3.2	Hovedregelen – ansvar for medhjelpere som alminnelig prinsipp	17
3.3	Identifikasjonsspørsmålet – noen utgangspunkter.....	18
3.3.1	En konkret vurdering fra tilfelle til tilfelle	18
3.3.2	Nærhetskriteriet – valg av begrepsbruk	19
3.4	Saklig nærhet mellom kontrakt og skadet gjenstand	21
3.4.1	Kontraktgjennomføringen som «nødvendig betingelse» for skaden	21
3.4.2	Krav til «nærmere tilknytning» mellom oppgavene til hjelperen og skaden	23
3.4.3	Skade «som ledd i oppfyllelsen av kontrakten».....	24
3.5	Fysisk nærhet mellom kontrakt og skadet gjenstand.....	26

3.5.1	Betydningen av om gjenstanden er «betrodd», «oppbevart» eller i «varetekt» ..	26
3.5.2	Betydningen av om gjenstanden er i «anleggsområdet» eller «umiddelbar nærhet»	28
3.5.3	Betydningen av om gjenstanden er «del av offentlig infrastruktur i området» ..	29
3.5.4	Var det «tilfeldig» at kreditor var eier av gjenstanden?	30
3.6	Oppsummering av vurderingstemaet	31
3.6.1	Bli hovedregelen snudd i dette typetilfellet?	31
3.6.2	Nærmere om den konkrete vurderingen	32
3.6.3	Hva utgjør kontraktsbruddet i dette typetilfellet?	33
3.6.4	Stilles det krav til utvist skyld?	36
4	Kontraktshjelperansvarets rekkevidde i utvalgte kontraktstyper	38
4.1	Innledning og valg av kontraktstyper	38
4.2	Tilvirkningsavtale i forbrukerentreprise	39
4.2.1	Håndverkertjenesteloven	39
4.2.2	Bustadoppføringslova	40
4.3	Tilvirkningsavtale i næringsentreprise	46
4.3.1	NS 8405 og NS 8407	46
4.3.2	NS 8406	47
5	Avsluttende bemerkninger	53
5.1	Oppsummering	53
5.2	Hvor langt bør kontraktshjelperansvaret strekke seg?	55
6	Kildeliste	56

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Denne avhandlingen omhandler det ulovfestede kontraktshjelperansvaret.

Kontraktshjelperansvaret er et ansvarsgrunnlag for erstatning i kontraktsforhold. Den ulovfestede regelen kommer til anvendelse når debitor engasjerer medhjelpere til å innfri hele eller deler av kontraktsoppfyllelsen uten at forpliktelsen overfor kreditor overdras.¹

Temaet for avhandlingen er ansvarets rekkevidde i typetilfellet der det oppstår tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Avhandlingen tar med andre ord sikte på ansvar for medhjelperes skadeforvoldelse. Ansvar for medhjelpere er et spørsmål om aktiv identifikasjon.² Vurderingen av ansvar beror på om den skyldfrie debitor skal pålegges å betale for medhjelperens uaktsomme handlinger. Kontraktshjelperansvaret bryter dermed med hovedregelen om at det er skadevolder selv som blir ansvarlig ved skadeforvoldelse.³

Problemstillingen er om og i hvilken grad den ulovfestede regelen gir grunnlag for å holde debitor ansvarlig for slike handlinger fra medhjelperens side.

HR-2020-1120-A, heretter omtalt som *Kystverket-dommen*, er sentral for å besvare problemstillingen. Saken gjaldt erstatningskrav i forbindelse med skade på gjenstand som ikke var omfattet av kontrakten. Hovedentreprenøren («debitor») hadde engasjert en underentreprenør («medhjelper») som skulle frakte steinmasser ut til to moloer utenfor Andenes havn, hvor debitor skulle gjennomføre utbedringsarbeider i henhold til kontrakten med byggherren («kreditor»). Under transporten fra havnen til moloen mistet slepebåten kontrollen over lekteren som var lastet med steinmasser og maskiner, hvorefter lekteren kolliderte med et sjømerke som kreditor også var eier av. Høyesterett måtte ta stilling til om debitor skulle identifiseres med medhjelperen slik at han ble ansvarlig for skaden som var påført en annen gjenstand enn kontraktsytelsen, selv om skaden ikke skyldtes en mangel.⁴

Siktemålet med avhandlingen er å klarlegge momentene som inngår i vurderingen, og presisere det sentrale vurderingstemaet i kontraktshjelperansvaret i dette typetilfellet.

Redegjørelsen skal bidra til forutberegnelighet og etterprøvbarhet, samt sikre en viss

¹ Viggo Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, 2. utg., Universitetsforlaget 2011, s. 487.

² Se bl.a. Viggo Hagstrøm og Are Stenvik, *Erstatningsrett*, 2. utg., Universitetsforlaget 2019, s. 230 og Bjarte Askeland, *Erstatningsrettslig identifikasjon*, Cappelen Akademisk Forlag 2002, s. 178.

³ Askeland (2002) s. 19.

⁴ Se HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 2 og 64.

rimelighet ved spørsmål om erstatningsansvar på grunnlag av den ulovfestede regelen. Både debtors og kreditors rettssikkerhet er her av betydning. Vurderingstemaet etter *Kystverket-dommen* vil langt på vei sette rammene for ansvarets rekkevidde. Likevel er det av betydning å se nærmere på utvalgte kontraktstyper for å klarlegge det ulovfestede kontraktshjelperansvarets reelle rekkevidde.

1.2 Bakgrunn og aktualitet

Det er et alminnelig kontraktsrettslig prinsipp at debitor er ansvarlig for medhjelpere.⁵ Det er imidlertid først i *Kystverket-dommen* at Høyesterett ble forelagt spørsmål om ansvarets rekkevidde ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke skyldes mangel. Grensene for debtors ansvar i dette typetilfellet fortjener derfor en mer inngående analyse. Avgjørelsen er fortsatt relativt ny, og innholdet i vurderingstemaet er således egnet for en grundigere behandling hvor de øvrige rettskildene også behandles. Temaet er også aktuelt av flere andre grunner.

For det første er det i forretningslivet ofte både nødvendig og hensiktsmessig å benytte medhjelpere under kontraktgjennomføringen.⁶ I alt fra rene kjøpekontrakter til tilvirknings- og tjenestekontrakter kan debitor ha behov for å engasjere medhjelpere til å bistå i oppfyllelsen av kontrakten overfor kreditor. Kontraktshjelperansvaret er derfor aktuelt i mange forretningsforhold, uavhengig bransje og kontraktstype. Selskaper og juridiske personer er for øvrig avhengig av at noen handler på vegne av vedkommende som representant eller medhjelper. Der ansatte opptre blir selskapet ansvarlig etter arbeidsgiveransvaret.⁷ Skl. § 2-1 gjelder også i kontraktsforhold, men begrenser ikke ansvar på kontraktmessig grunnlag.⁸ Arbeidsgiveransvaret får derfor mindre betydning som følge av at kontraktshjelperansvaret også omfatter selvstendige oppdragstakere.⁹

For det andre er rekkevidden av kontraktshjelperansvaret av stor økonomisk betydning. Jo større skadeomfang og påfølgende økonomiske konsekvenser, desto større betydning har grensene for ansvaret både for kreditor og debitor. Temaet er for øvrig høyaktuelt som følge

⁵ Se bl.a. Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) på s. 1393 og HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 62. *Block-watne-dommen* er imidlertid ikke utover dette av betydning for ansvarets rekkevidde i dette typetilfellet, se kap. 3.3.1.

⁶ Erlend Haaskjold, *Obligasjonsrett: En innføring*, Universitetsforlaget 2017, s. 166.

⁷ Jf. Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven, heretter skl.) § 2-1.

⁸ Jf. Ot.prp. nr. 48 (1965-1966) s. 82.

⁹ Jf. Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) på s. 1393. Andre frittstående medhjelpere omfattes også, jf. Haaskjold (2017) s. 166.

av koronapandemien, på grunn av økt usikkerhet omkring økonomiske forhold i næringslivet. Risikoen for konkurs eller manglende betalingsevne kan gi økt fare for at kreditor ikke får dekning for krav overfor medhjelperen. Grensene for når kreditor kan gå på debitor blir da svært viktige.

For det tredje kan det være oppgjørstekniske og praktiske årsaker til at kreditor vil foretrekke å forholde seg til debitor fremfor medhjelperen. Ved uoppgjorte poster mellom partene kan det være lettere å ta med et slikt krav i motregning eller annet oppgjør. Dersom det foreligger flere grunnlag for et krav er utgangspunktet at kreditor har valgfrihet.¹⁰ At kreditor skal kunne velge det grunnlaget som gir best beskyttelse er derfor av betydning. Fra debitors ståsted er det særlig av betydning hvorvidt det er adgang til å avvise kravet. Det kan tenkes at debitor ikke ønsker å være mellommann for erstatningskravet, eller at debitor ikke ønsker å bære risikoen for eventuelle regresskrav overfor medhjelperen. Hvor grensene for ansvaret går, er derfor av generell betydning for debitor så vel som kreditor.

1.3 Avgrensninger

Kjernen i avhandlingen er som nevnt rekkevidden av debitors ansvar ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Ansvar for personskade behandles derfor ikke.¹¹ Tap som skyldes forsinkelse faller også naturlig utenfor. Det avgrenses videre mot ansvar ved skade på selve kontraktsytelsen. Ved skade på andre gjenstander som ikke følger av mangel er det ikke direkte avvik mellom det som er avtalt og det som er prestert. Av den grunn avgrenses det mot rene mislighold i form av mangel. Likevel berøres noen bestemmelser i drøftelsene av de utvalgte kontraktstypene i kap. 4. Ettersom kontraktshjelperansvaret forutsetter et kontraktsforhold, avgrenses det også mot skade overfor utenforstående tredjemenn.

Kontraktshjelperansvaret er som nevnt et ansvarsgrunnlag for erstatning i kontraktsforhold. De øvrige vilkårene om adekvat årsakssammenheng og erstatningsmessig tap er ikke av betydning for rekkevidden av ansvarsgrunnlaget, og behandles følgelig ikke. Krav om erstatning er imidlertid bare en av flere mulige misligholdsbeføyelser som kan påberopes ved

¹⁰ Jf. Rt. 2015 s. 276 (Bori) avsnitt 36 hvor Høyesterett uttaler at friheten til å velge er et «gjennomgående prinsipp».

¹¹ Ansvar for personskader behandles tradisjonelt under reglene om erstatning utenfor kontraktsforhold, se Peter Lødrup, *Oversikt over erstatningsretten*, 6. utg., Cappelen Akademisk Forlag 2008, s. 15.

kontraktsbrudd. Beføyelser i form av prisavslag, heving og naturaloppfyllelse påvirker ikke ansvarsgrunnlagets grenser, og behandles derfor ikke nærmere i avhandlingen.

Ved vurderingen av grensene for debtors ansvar etter kontraktshjelperansvaret er det to sentrale spørsmål. En avgrensning av ansvaret kan skje både i form av spørsmål om hvilke hjelpere eller hjelpergrupper debitor skal være ansvarlig for, men også hvilke skadesituasjoner som bør holdes utenfor.¹² Grensene for debtors ansvar ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel, er et konkret typetilfelle av en slik skadesituasjon. Hvilke hjelpere debitor generelt skal identifiseres med behandles derfor ikke i avhandlingen, hovedsakelig av hensyn til avhandlingens omfang. Overordnet avgrenses det derfor til å behandle hvilke begrensninger som gjelder med hensyn til spørsmål om identifikasjon i dette typetilfellet etter *Kystverket-dommen* og om rekkevidden i utvalgte kontraktstyper.

1.4 Metode

Det rettslige grunnlaget for kontraktshjelperansvaret er ulovfestet rett, og *Kystverket-dommen* er følgelig for avhandlingens tema og problemstilling sentral. Avgjørelsen er derimot ikke spesielt omfattende, og Høyesterett går nokså kort gjennom vurderingsmomentene som inngår i ansvaret. Det er derfor behov for å trekke inn analyser fra juridisk teori for å klarlegge det nærmere innholdet i vurderingstemaet. Som følge av at *Kystverket-dommen* er en relativt ny rettsavgjørelse, er det svært begrenset med kilder som behandler hvordan avgjørelsen kan forstås. Det er derfor behov for å supplere med teori fra tiden forut for dommen. Grensene for debtors ansvar i dette typetilfellet beror følgelig på et samspill mellom rettspraksis og juridisk teori. Ettersom Høyesterett ikke drøfter det legislative grunnlaget for kontraktshjelperansvaret bygger på, blir det også behov for en mer selvstendig redegjørelse av de reelle hensynene som inngår i vurderingen av ansvarets grenser.

Avhandlingens tema faller inn under obligasjons- og kontraktsretten, og til dels erstatningsretten. Innen obligasjonsretten går det et ytterligere skille mellom alminnelig og spesiell obligasjonsrett.¹³ Kontraktshjelperansvaret strekker seg dermed over flere fagområder, og samspillet mellom disse medfører at en rekke ulike hensyn kan komme til anvendelse. Rent metodisk kan denne grensedragningen være utfordrende i lys av det

¹² Askeland (2002) s. 183.

¹³ Se bl.a. Hagstrøm (2011) s. 33 og Haaskjold (2017) s. 188.

tradisjonelle skillet mellom fagområder innen rettsvitenskapen. Det er imidlertid ikke metodisk problematisk å dra slutninger på tvers av fagområder så fremt argumentene forankres i relevante rettskilder, og hvor sammenhengen og slutningene begrunnes konkret. Ved å se på ansvarets rekkevidde i nærmere bestemte kontraktstyper, kan avhandlingen bidra til å samordne kildegrunnet. På denne måten er det mulig å analysere og vurdere grensene for debtors ansvar.

Tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel skiller seg for øvrig noe fra de rene mangelstilfellene. Ved skade som følger av mangel må det vurderes om det foreligger et kontraktsbrudd basert på en tolkning av avtalen. Avtalens innhold må vurderes i lys av det som er prestert, for å avgjøre om det foreligger avvik som medfører kontraktsbrudd. Ved skade på andre gjenstander som ikke skyldes mangel er derimot skaden knyttet til en gjenstand eller ytelse som ikke er spesifisert i kontrakten. Rekkevidden av ansvaret i dette typetilfellet beror dermed på hvilke begrensninger som følger av den konkrete identifikasjonsvurderingen.

I tillegg vil skade i avhandlingens typetilfelle oppstå i grenseland mellom den alminnelige erstatningsretten og erstatning i kontraktsforhold. Et særskilt metodisk spørsmål er derfor knyttet til hvordan rettskildene må anvendes for å vurdere rekkevidden av den ulovfestede regelen. I kap. 1.5 nedenfor foretas det derfor en kort redegjørelse for grensene mellom erstatning i og utenfor kontrakt.

1.5 Kort om grensene mellom erstatning i og utenfor kontrakt

Det er i norsk rett lang tradisjon for å skille mellom erstatning i og utenfor kontrakt. Erstatning utenfor kontrakt betegnes normalt som alminnelig erstatningsrett eller deliktserstatningsrett, mens erstatning i kontrakt behandles i obligasjonsretten, og omtales som kontraktsansvar.¹⁴ Skillet kommer av at reglene bygger på ulike grunnlag og hensyn. Kontraktsansvar oppstår ved frivillige vedtatte forpliktelser i en avtale, mens deliktansvaret begrunnes i eksterne handlenormer.¹⁵ Kontraktsansvaret skaper dermed et oppfyllellespress for å unngå brudd på plikter etter avtalen, mens deliktansvaret skal ivareta mer samfunnsmessige hensyn.¹⁶ Det tradisjonelle skillet har også betydning ved valg av

¹⁴ Se Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 18-19.

¹⁵ Op.cit. s. 18.

¹⁶ Se Hagstrøm (2011) s. 466.

ansvarsgrunnlag.¹⁷ I Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) fikk skillet betydning for hvilke ansvarsgrunnlag som kom til anvendelse. Bakgrunnen var at partene hadde inngått en avtale under henvisning til bransjens standardvilkår i NS 3401. Høyesterett kom til at «alminnelige erstatningsregler» i NS 3401 pkt. 14.1 måtte forstås som en henvisning til erstatningsregler utenfor kontrakt.¹⁸ Den ankede parten fikk dermed ikke medhold i krav om erstatning etter kontraktshjelperansvaret ettersom ansvaret etter det tradisjonelle skillet er å regne som erstatning i kontrakt.

I teorien er det imidlertid fremhevet at skillet mellom kontraktsansvar og deliktansvar ikke er så skarpt, og at det ikke alltid er en prinsipiell forskjell ettersom reglene i stor grad er overordnede eller overlappende.¹⁹ Kontraktshjelperansvaret gjelder ved tap som oppstår i tilknytning til oppfyllelsen av en kontrakt. Ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel er det derimot ikke tale om brudd på konkrete plikter etter avtalen. Spørsmålet om identifikasjon i dette typetilfellet oppstår dermed i grenselandet mellom erstatning i og utenfor kontrakt.²⁰ Skaden som oppstår har da likhetstrekk med skader som oppstår utenfor kontrakt. Det kan derfor tenkes at mer samfunnsmessige hensyn må inngå i vurderingen av om debitor i slike tilfeller skal bli ansvarlig for medhjelperens skadeforvoldelse. Denne tankegangen har en viss støtte i juridisk teori. Hagstrøm og Stenvik har blant annet fremholdt at alminnelig erstatningsrett får betydning på kontraktsretten, og at rettsanvenderen derfor ikke kan «treffe et valg mellom erstatningsrettslige og obligasjonsrettslige normer «en bloc», men må gå mer nyansert til verks».²¹ Følgelig kan det tenkes at deler av det rettskildemessige grunnlaget for en erstatningsregel etter deliktretten, kan få betydning for vurderingen av kontraktshjelperansvaret etter kontraktsretten. Dette begrunnes for øvrig ut fra en «fra mer til mindre»-betraktning. Når regler fra deliktretten kan anvendes på kontraktsretten, bør i alle fall enkelte hensyn kunne anvendes når tilfellet ligger nært opp mot situasjoner hvor deliktretten normalt regulerer spørsmålet. Det blir med andre

¹⁷ Se bl.a. Hagstrøm (2011) s. 467, Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 19, og Viggo Hagstrøm og Herman Bruserud, *Entrepriserett*, Universitetsforlaget 2014, s. 421.

¹⁸ Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) s. 1394.

¹⁹ Se bl.a. Hagstrøm (2011) s. 467, Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 19 og Lødrup (2008) s. 14.

²⁰ Askeland (2002) s. 209. Se også LA-2019-142881 som er henvist til behandling i Høyesterett. Saken gjelder ikke kontraktshjelperansvaret, men illustrerer problemstillingen om avgrensning eller overlapp mellom kontrakts- og delikterstatning ved foreldelse og reklamasjon. Agder lagmannsrett kom til at arbeidstakere hos entreprenøren hadde opptrådt uaktsomt ved montering og kontroll av vinder, og at entreprenøren var ansvarlig for dette etter arbeidsgiveransvaret i skl. § 2.1. Dermed kom man unna 1-årsregelen i foreldelsesloven § 10 og kunne bruke § 9 første ledd, som gjorde at kravet ikke var foreldet.

²¹ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 19-20.

ord en glidende overgang mellom delikt- og kontraktsansvar i dette tilfellet.²² Enkelte hensyn fra deliktretten blir følgelig også behandlet i kap. 2 om det legislative grunnlaget.

1.6 Den videre fremstillingen

I den videre fremstillingen vil det først foretas en gjennomgang av de legislative hensynene den ulovfestede regelen bygger på i kap. 2. Dette er viktig for å forstå grunnlaget og tankemodellen bak kontraktshjelperansvaret. Hensynene vil også bidra til å klarlegge verdigrunnlaget bak ansvarets rekkevidde. Deretter vil det i kap. 3 foretas en nærmere gjennomgang av vurderingstemaet ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel etter *Kystverket-dommen*. Gjennom en tolking av rettsavgjørelsen er siktemålet å fastlegge en hensiktsmessig og overordnet systematisk inndeling av momentene som inngår i vurderingstemaet i dette typetilfellet. Slik kan grensene for debtors ansvar klarlegges. I kap. 4 tas det utgangspunkt i noen utvalgte kontraktstyper for å illustrere hvordan den ulovfestede regelen slår ut i konkrete kontraktsforhold. På rettsområder med lovregler eller andre ulovfestede regler i form av standardkontrakter, blir ansvarets rekkevidde i første rekke et spørsmål om den ulovfestede regelen kommer til anvendelse. Siktemålet i kap. 4 er derfor å besvare dette spørsmålet basert på rettskildene som regulerer de utvalgte kontraktstypene. Avslutningsvis foretas en kort oppsummering og noen bemerkninger som avhandlingen gir grunnlag for å fremheve i kap. 5. Noen rettspolitiske betraktninger vil også fremgå her.

2 Det legislative grunnlaget – reelle hensyn

2.1 Innledning

Som nevnt i kap. 1.1 er ansvar for medhjelpere en vurdering av aktiv identifikasjon. Spørsmålet er derfor om det skal gjøres unntak fra hovedregelen om at kun skadevolder blir ansvarlig, slik at også den skyldfrie debitor kan pålegges ansvar. Medhjelperansvaret er en ulovfestet regel, og det legislative grunnlaget er av stor betydning for rekkevidden av ansvaret. I *Kystverket-dommen* går ikke Høyesterett nærmere inn på hensynene bak den ulovfestede regelen. Hvor grensen skal gå beror imidlertid på om det legislative grunnlaget er

²² Askeland (2002) s. 208.

til stede. De reelle hensynene gir med andre ord uttrykk for samfunnets grunnverdier, og må derfor inngå i rettsanvendelsen i spørsmålet om identifikasjon.²³

Siktemålet i det følgende er å klarlegge hvilke hensyn som taler for eller mot identifikasjon ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Hvilken vekt hensynene bør tillegges vil i stor grad bero på de konkrete forholdene i den enkelte sak. Vurderingen blir følgelig svært skjønnsmessig. Dersom enkelte skadesituasjoner skal holdes utenfor må dette begrunnes godt.²⁴ Redegjørelsen i kap. 2 skal derfor bidra til å forstå grunnlaget bak det ulovfestede kontraktshjelperansvaret i dette typetilfellet. Ved fysisk skadeforvoldelse av uaktsom medhjelper blir spørsmålet om kreditor skal «nytte fordelene ved å ha to ansvarlige å forholde seg til».²⁵

2.2 Risikobetraktninger – hensynet til risiko for skade

Erstatning i kontraktsforhold begrunnes i stor grad med risikobetraktninger.²⁶

Kontraktshjelperansvaret forutsetter derfor et spørsmål om plassering av risiko og ansvar. Risikobetraktningene har sammenheng med at debitor bare blir ansvarlig for forhold som kreditor ikke har risikoen for.²⁷

Rekkevidden av ansvaret i dette typetilfellet blir et spørsmål om debitor eller kreditor er nærmest til å bære risikoen for en medhjelpers skadeforvoldelse. Når hele eller deler av oppfyllelsen frivillig overlates til en medhjelper, er utgangspunktet at debitor står nærmest til å bære risikoen for oppfyllelssvikt.²⁸ Debitor må derfor normalt ha ansvaret for den såkalte «oppfyllelssrisikoen». Det er for kreditor ikke av betydning om oppfyllelssvikten skyldes handlinger foretatt av kontraktsparten eller medhjelperen. Vurderingen av debitors risiko beror dermed i stor grad på skjønnsmessige kriterier av om det er risiko som følger av kontraktsgjennomføringen som har realisert seg.²⁹

Ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel, blir imidlertid skillet mellom delikterstatning og kontrakterstatning mindre klart. Skaden rammer en gjenstand som

²³ Se Askeland (2002) s. 34.

²⁴ Op.cit. s. 183.

²⁵ Op.cit. s. 180.

²⁶ Se bl.a. Askeland (2002) s. 182, Hagstrøm (2011) s. 40-41, Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 79 og kap. 25, og Haaskjold (2017) s. 167.

²⁷ Hagstrøm (2011) s. 327.

²⁸ Haaskjold (2017) s. 167.

²⁹ Askeland (2002) s. 232.

ikke er regulert i kontrakten, og dermed blir det i større grad tale om mer tilfeldige skader i form av uhell og ulykker. Utgangspunktet er at eieren av gjenstanden har risikoen for slike skadetilfeller.³⁰ Dette omtales gjerne som «eierrisikoen». Dersom skaden rammer en gjenstand som ikke er del av kontrakten, kan det være grunn til å spørre om skaden i det hele tatt er en svikt i oppfyllelsen som debitor skal bære risikoen for. Det kreves derfor et særskilt rettsgrunnlag for at andre enn eieren skal svare for skaden.³¹ Dersom kreditor velger å gå på medhjelperen etter reglene om erstatning utenfor kontrakt, kreves det særlig begrunnelse for at også debitor skal kunne holdes ansvarlig, da etter reglene om erstatning i kontrakt.³² Det er dermed uansett «oppfyllelsesrisikoen» i videre forstand som begrunner at debitor kan holdes ansvarlig ved skade på ting utover det som følger direkte av kontrakten. Funksjonsfordelingen mellom kontraktspartene vil følgelig ha betydning for fordelingen av risikoen dem imellom.³³ Innenfor de funksjoner partene etter kontrakten skal fylle, bærer de selv risikoen overfor kontraktsmotparten.³⁴

Det er imidlertid ikke tvilsomt at det eksisterer et alminnelig lojalitetskrav i kontraktsforhold.³⁵ Med forankring i lojalitetsprinsipper må kreditor og debitor selv bære risikoen for plikter ut fra egne subjektive forhold.³⁶ Vurderingen av debtors ansvar blir da sammensatt. Kreditor kan som eier være nærmest til å bære risikoen dersom han blir klar over en potensiell oppfyllelsssvikt som debitor normalt har risikoen for, men hvor kreditor unnlater å varsle debitor. Også hvis kreditor bevisst velger hvilken medhjelper debitor skal benytte seg av, kan lojalitetshensyn tale for at kreditor selv må bære risikoen for svikt i oppfyllelsen fra medhjelperens side.³⁷ Det må med andre ord vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle hvem som er nærmest til å bære risikoen ut fra hensynet til lojalitet mellom partene.

Også regler etter skadeserstatningsloven bygger i stor grad på risiko- og lojalitetshensyn. Som nevnt i kap. 1.2 gjelder arbeidsgiveransvaret etter skl. § 2-1 også på kontraktsrettens område. Etter ordlyden i første ledd blir arbeidsgiver ansvarlig for skade voldt ved skyld «under arbeidstakers utføring av arbeid», hvor det har betydning om krav skadelidte «med rimelighet

³⁰ Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 188, jf. Hagstrøm (2011) s. 40-41.

³¹ Hagstrøm (2011) s. 40-41. Eksempel på et slikt rettsgrunnlag kan være det alminnelige culpaansvaret.

³² Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 229.

³³ Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 197.

³⁴ Op.cit. s. 200.

³⁵ Se Geir Woxholt, *Avtalerett i et nøtteskall*, 3. utg., Gyldendal Juridisk 2017, s. 87 hvor det bl.a. vises til Rt. 2010 s. 1478 avsnitt 30 med ytterligere henvisninger.

³⁶ Se Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 213.

³⁷ Askeland (2002) s. 193.

kan stille» er tilsidesatt. Ansvar et begrenses dessuten mot skade hvor arbeidstakeren går «utenfor det som er rimelig å regne med».³⁸ En antitetisk tolkning av ordlyden innebærer at arbeidsgiver blir ansvarlig for alle skader som med rimelighet er innenfor det en kontraktspart kan forvente ut fra kontraktsforholdet. En viktig forskjell er imidlertid at det ulovfestede ansvaret rekker lenger ettersom det ikke er personlig begrenset til arbeidstakere.³⁹ Dessuten forutsetter kontraktshjelperansvaret at det foreligger et kontraktsbrudd, mens arbeidsgiveransvaret er et spørsmål om klanderverdig brudd på en alminnelig handlenorm. Tilsvarende objektivt ansvar følger også av reglene om ansvar for barn og ansvar for dyr, jf. skl. § 1-2 nr. 2 og § 1-5. Også her pålegges andre enn skadevolder ansvar basert på risikobetraktninger og hensynet til lojalitet, selv uten kontraktsforhold. Til tross for ulikheter blir den legislative begrunnelsen på dette punktet langt på vei lik kontraktshjelperansvaret.

Grensene mellom delikt- og kontrakterstatning blir følgelig mindre ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke skyldes mangel. Risiko- og lojalitetsbetraktninger er dermed av sentral betydning for rekkevidden av debtors ansvar i dette typetilfellet.

2.3 Prevensjon og oppfyllellespress

I domspremissene i *Kystverket-dommen* er det bare prevensjonshensynet som omtales direkte.⁴⁰ I avsnitt 73 vises det til at debitor ikke skal kunne fraskrive seg risikoen ved å la en medhjelper utføre arbeidsplikter etter kontrakten.⁴¹ Hensynet må med andre ord sees i sammenheng med risikobetraktningene.

Det er ikke tvilsomt at prevensjonshensynet gir grunnlag for regelen om kontraktshjelperansvar, som skaper et oppfyllellespress for debitor overfor kreditor.⁴² Ansvar for medhjelpere kan dermed begrunnes i et oppmuntringshensyn hvor debitor, i frykt for å bli erstatningsansvarlig, vil etterstrebe å oppfylle avtalen.⁴³ Effektivitetsbetraktninger trekker også i samme retning.⁴⁴ Det er imidlertid nær sammenheng mellom oppfyllellespress og forutberegnelighet. I avtaleretten skal blant annet regler om oppfyllellespress bidra til å

³⁸ Jf. skl. § 2-1 første ledd andre punktum.

³⁹ Haaskjold (2017) s. 166.

⁴⁰ HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 73.

⁴¹ Se også Lasse Simonsen, *Prekontraktuell ansvar*, Universitetsforlaget 1997, s. 277 om prevensjonshensynet som begrunnelsen for ansvarets utstrekning.

⁴² Se bl.a. Lødrup (2008) s. 14 og Haaskjold (2017) s. 162.

⁴³ Se Askeland (2002) s. 181 hvor det vises til henholdsvis prevensjons- og oppmuntringshensyn.

⁴⁴ Simonsen (1997) s. 277.

effektivisere hensynet til forutberegnelighet.⁴⁵ Ved skade på gjenstander utover kontrakten er det derimot grunn til å hevde at ansvar for debitor ikke er særlig forutberegnelig. Det gir lite mening å vektlegge prevensjonshensynet og det såkalte oppfyllellespresset når skaden fremstår som mer eller mindre tilfeldig og uavhengig av kontrakten mellom debitor og kreditor. Hensynet kan derfor tale mot ansvar i dette typetilfellet. Dersom oppfyllellespresset skal vektlegges, må det være på grunnlag av andre hensyn og momenter som gir mer konkrete holdepunkter i retning av at debitor likevel bør være nærmest til å bære risikoen for skaden.

2.4 Reparasjon og kreditors behov for beskyttelse

I juridisk teori er også hensynet til reparasjon fremhevet som et sentralt hensyn bak reglene om erstatning i kontraktsforhold.⁴⁶ Hensynet skal bidra til at kreditor som skadelidt får økonomisk kompensasjon, slik at han blir stilt som om kontraktsbruddet aldri oppstod. Dette begrunnes primært i prinsippet om at avtaler skal holdes.⁴⁷ Ved skade på andre gjenstander utover kontraktsytelsen som ikke følger av mangel, er det imidlertid normalt litt mer tilfeldige skader som oppstår. Hvorvidt kreditor skal settes i samme økonomiske stilling som om skadeforvoldelsen aldri inntrådte, må derfor vurderes i lys av om kreditor bør ha krav på beskyttelse mot den aktuelle skaden.

For det første kan hensynet til beskyttelse innebære at ansvarsfraskrivelse ikke bør gjelde fullt ut dersom styrkeforholdet i kontrakten blir skjevt.⁴⁸ Hvis avtalen inneholder en ansvarsfraskrivelse for skader medhjelperen volder, må dette i utgangspunktet respekteres i tråd med prinsippet om avtalefrihet. Ved urimelig skjevfordeling av risiko i kontraktsforholdet kan imidlertid beskyttelseshensynet tilsi at kreditor likevel bør kunne holde debitor ansvarlig. Dersom avtalen ikke regulerer ansvaret, tilsier prinsippet om avtalefrihet at partene bare har påtatt seg plikter som følger direkte av kontrakten. Fra kreditors ståsted kan manglende regulering derimot anses som en form for ansvarsfraskrivelse for slike skader som følger implisitt av avtalen. Også her kan beskyttelseshensynet tale i retning av ansvar. Vekten av kreditors beskyttelsesbehov må imidlertid nedtones noe,

⁴⁵ Johan Giertsen, *Kontrakter – ytelse og pris*, Universitetsforlaget 2019, s. 7-8.

⁴⁶ Se bl.a. Askeland (2002) s. 181-182 og Haaskjold (2017) s. 162. Reparasjonshensynet spiller imidlertid også en rolle i erstatning utenfor kontrakt.

⁴⁷ Ola Ø. Nisja, «Erstatning ved selgers kontraktsbrudd», *Jussens Venner*, 47 (2012) nr. 4 s. 250-268, på s. 252.

⁴⁸ Haaskjold (2017) s. 198.

ettersom kreditor tross alt kan velge å holde medhjelperen ansvarlig dersom tapet skyldes uaktsomhet fra hjelperens side.

For det andre vil hensynet kunne ha betydning i lys av hvem som er nærmest til å tegne forsikring.⁴⁹ Det er ikke tvilsomt at kreditor som eier bør forsikre gjenstander av betydelig verdi. Likevel er det tradisjon for at det kan vektlegges om den som pretenderes å være ansvarlig hadde forsikringsmuligheter mot tapet.⁵⁰ Det er med andre ord relevant å se hen til om debitor kunne ha forsikret seg mot skade. I deliktretten er forsikringshensynet ansett som en spesialanvendelse av hensynet til pulverisering av tapet, hvor det avgjørende er om partene hadde «rimelig *foranledning* til å tegne forsikring».⁵¹ Hvorvidt partene faktisk har tegnet forsikring er dermed ikke avgjørende. Også ved kontrakterstatning kan erstatningsreglene underbygges med pulveriseringsbetraktninger.⁵² Ettersom skade på gjenstander utover selve kontrakten oppstår i grenseland mellom delikt- og kontrakterstatning, er det derfor ikke tvilsomt at forsikringshensynet er av betydning for rekkevidden av debitors ansvar i dette typetilfellet.

2.5 Likhet og rettferdighet

Debitors ansvar for kontraktshjelpere er i stor grad begrunnet med et likhetsprinsipp.⁵³ Hensynet til likhet er i denne sammenhengen forankret i avtalemekanismen mellom partene. Når debitor har påtatt seg en forpliktelse overfor kreditor, er det normalt ikke av betydning for kreditor hvordan kontraktsparten velger å gjennomføre kontrakten. Av den grunn er det likhetshensynet som i stor grad begrunner det alminnelige prinsippet om ansvar for medhjelpere.⁵⁴ Hensynet til effektivitet og likhet taler dermed for at debitor som hovedregel hefter for oppfyllelessvikt som følger av medhjelperes opptreden.⁵⁵

Risikoen for oppfyllelessvikt som følge av at debitor engasjerer medhjelpere, er for øvrig forhold som debitor ut fra rene rettferdighetshensyn bør svare for.⁵⁶ Et slikt syn må anses å ha utspring i hensynet til likevektsrettferdighet, som innebærer et krav om forholdsmessighet

⁴⁹ Op.cit. s. 199.

⁵⁰ Askeland (2002) s. 22.

⁵¹ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 220.

⁵² Nisja (2012) s. 252.

⁵³ Askeland (2002) s. 238.

⁵⁴ Se nærmere om prinsippet i kap. 3.2.

⁵⁵ Askeland (2002) s. 183.

⁵⁶ Op.cit. s. 182.

mellom debitors og kreditors kontraktsforpliktelser.⁵⁷ Hva som er rettferdig må derimot også ses i lys av fordelingen av risiko mellom partene. I denne sammenhengen kan også hensynet til fordelingsrettferdighet være av betydning.⁵⁸ Hensynet kan bidra til å sikre at debitor bare blir ansvarlig for en forholdsmessig del av risikoen for skade som følger av kontrakten. I kontraktsforhold der det ikke er likevekt mellom partenes forpliktelser, kan hensynet til en rettferdig og forholdsmessig fordeling av risiko for skade tale mot at debitor skal holdes ansvarlig for alle skader utover kontraktsytelsen. Hva som er rettferdig ut fra kontraktens art og gjennomføringsmåte er her sentralt. På den andre siden kan det ut fra generelle rettferdighetsbetraktninger også være relevant å se hen til skadens art og omfang. Uavhengig av det som følger av kontrakten må det være av betydning hvilken type, og hvor stor skade det er tale om. Fra et rettferdighetsperspektiv kan det derfor ikke være tvilsomt at et stort skadeomfang taler for ansvar. Dersom medhjelperen derimot både har evne og vilje til å dekke tapet, kan hensynet til rettferdighet likevel tale mot ansvar. Dette vil for øvrig være i tråd med likhetsprinsippet.

2.6 Rettsøkonomiske hensyn

Blant de legislative grunnene er også rettsøkonomiske hensyn nevnt i juridisk teori som omhandler kontraktshjelperansvaret.⁵⁹ Hensynet er av betydning som følge av at debitor har forpliktet seg til å yte noe overfor kreditor. Ettersom at det ikke eksisterer et kontraktsforhold mellom kreditor og medhjelperen, tilsier hensynet at debitor må bli ansvarlig fordi han har lettere for å få dekket skadene.⁶⁰ Det er med andre ord både rimelig og enklere å holde debitor ansvarlig, fremfor at kreditor må få tak i medhjelperen. Debitor har gjennom kontrakten enklere for å komme i kontakt med medhjelperen, og kan i tillegg stå i motregningsposisjon overfor hjelperen. Denne forståelsen av hensynet forutsetter imidlertid at debitor kan fremme regresskrav mot medhjelperen med grunnlag i kontrakt- eller culpaansvar. Videre forutsetter dette at medhjelperen er tilstrekkelig bemidlet. Ettersom kreditors behov for å gå på debitor ofte vil skyldes manglende betalingsevne hos medhjelperen, vil betydningen av hensynet til rettsøkonomi i denne sammenhengen måtte nedtones noe. Debitor vil ikke i et slikt tilfelle få dekning for et eventuelt regresskrav mot medhjelperen.

⁵⁷ Se Alf Petter Høgberg og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), *Juridisk metode og tenkemåte*, Universitetsforlaget 2019, s. 578.

⁵⁸ Op.cit. s. 578.

⁵⁹ Askeland (2002). s. 182.

⁶⁰ Op.cit. s. 182.

Hensynet til rettsøkonomi må likevel ses i sammenheng med redegjørelsen i kap. 2.2 om risikobetraktninger og lojalitetshensyn. For at debitor ikke skal bli ansvarlig for alle mulige skader, er det imidlertid nærliggende å se hensynet til rettsøkonomi i sammenheng med grunnprinsippet om forholdsmessighet i kontraktsforhold. Som nevnt i kap. 2.5 kan rettferdighet og forholdsmessighet sikre balanse mellom kontraktpartene. Kravet kommer dessuten til uttrykk i prinsippet om ytelse mot ytelse.⁶¹ En rimelig fordeling mellom pris og ytelse kan dermed ha betydning for rekkevidden av debtors ansvar. Dersom vederlaget er lite i forhold til ytelsen, kan det tale mot ansvar hvis ytelsen debitor skal prestere heller ikke er av noen spesiell kvalitet.⁶² Der det ikke er samsvar, kan hensynet til rettsøkonomi og forholdsmessighet tillegges vekt. Generelt vil hensynene tale for ansvar der vederlaget er stort fremfor der kontraktssummen er lav.⁶³ Dette har sammenheng med at risikoen som følger av kontraktsarbeidet normalt kommer til uttrykk i prisen.⁶⁴ Det er derfor nær sammenheng mellom vederlagets størrelse og risikofordelingen mellom partene. Dersom risikoen skal pålegges debitor, tilsier hensynet til rettsøkonomi at kreditor må finne seg i å betale mer enn ellers. Hvis ytelsen har et stort skadepotensiale kan det tale for at prisen burde være høy. På denne måten blir det forholdsmessighet mellom vederlaget og ytelsen etter kontrakten. Redegjørelsen viser at de legislative grunnene regelen bygger på glir noe over i hverandre.

2.7 Særlig om samfunnsmessige hensyn og alminnelig rettsfølelse

Som nevnt i kap. 1.5 vil typetilfellet ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel oppstå i grenseland mellom erstatning i og utenfor kontrakt. Selv om mange av hensynene som er behandlet ovenfor også er sentrale hensyn ved delikterstatning, blir utgangspunktet forskjellig. Ved delikterstatning står samfunnsmessige hensyn sentralt, mens det ved kontrakterstatning i større grad er spørsmål om plassering av risiko for oppfyllelesssvikt av plikter etter kontrakten.⁶⁵ I avhandlingens typetilfelle rammer skaden derimot ikke en gjenstand som er direkte del av kontrakten, og en naturlig konsekvens blir at debtors ansvar ikke alene kan begrunnes med brudd på plikter etter kontrakten. Det må derfor være adgang til å trekke inn mer samfunnsmessige hensyn i identifikasjonsvurderingen.

⁶¹ Se Høgberg og Sunde (2019) s. 568.

⁶² Se Askeland (2002) s. 237.

⁶³ Op.cit. s. 237.

⁶⁴ Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 200.

⁶⁵ Hagstrøm (2011) s. 466.

I relasjon til kontraktshjelperansvaret i dette skadetilfellet, kan det være aktuelt å se hen til hensynet til alminnelig rettsfølelse. Hensynet til alminnelig rettsfølelse kan beskrives som et tilleggshensyn som supplerer hensynet til prevensjon og reparasjon.⁶⁶ Den alminnelige rettsfølelsen omhandler generelle hensyn som har grunnlag i rene rimelighets- og rettsferdighetsbetraktninger.

For det første blir det derfor relevant å se på om det faktisk er rimelig at debitor blir ansvarlig for medhjelperens skadeforvoldelse.⁶⁷ Dette kan betraktes som en bredere vurdering av om debitors ansvar er i tråd med hensynet til resultatets godhet.⁶⁸ For det andre kan det ses hen til om det er rettferdig i lys av såkalt korreksjonsrettferdighet og fordelingsrettferdighet.⁶⁹ Korreksjonsrettferdighet kan beskrives som rettferdighet hvor skadehendelsen godtgjøres.⁷⁰ Dette er i stor grad det samme som reparasjonshensynet skal legge til rette for. I denne sammenhengen ivaretas imidlertid dette hensynet av erstatningsreglene som gjør medhjelperen ansvarlig. Det er uansett fordelingsrettferdighet som har sterkest forankring i norsk erstatningsrett, hvor vurderingen av ansvar blir et spørsmål om rettferdig fordeling av goder og byrder.⁷¹ Overført til kontraktshjelperansvaret må det sies å være nær sammenheng mellom denne typen rettferdighet, og hensynet til forholdsmessighet og gjensidighet i kontraktsforhold. Dette innebærer at grensene for debitors ansvar også må kunne forsvares ut fra hva som er rimelig og rettferdig sett i lys av kontrakten. Hvis ansvar for debitor ikke er i tråd med den alminnelige rettsfølelsen, er dette et moment som taler mot ansvar. I så måte kan det være grunn til å trekke inn mer overordnede samfunnsmessige hensyn, utover hensynet til likevekt og rettferdighet i kontraktsforhold.

Hensyn fra deliktretten kan derfor tenkes anvendt i vurderingen av om debitor er nærmest til å bære risikoen for skade etter kontraktshjelperansvaret i dette typetilfellet. Avgjørende synes å være om risikobetraktninger tilsier at debitor skal bli ansvarlig for medhjelperens skadeforvoldelse. Uansett må det også her, som ved ren delikterstatning, foretas en konkret vurdering av hvilken vekt de samlede hensynene skal tillegges i hver enkelt sak.⁷²

⁶⁶ Morten Kjelland, *Erstatningsrett – en lærebok*, 2. utg., Universitetsforlaget 2019, s. 30.

⁶⁷ Se også Simonsen (1997) s. 277 som omtaler rimelighetshensyn som del av den rettspolitiske begrunnelsen kontraktshjelperansvaret bygger på.

⁶⁸ Høgberg og Sunde (2019) s. 343.

⁶⁹ Kjelland (2019) s. 35.

⁷⁰ Op.cit. s. 35.

⁷¹ Op.cit. s. 35.

⁷² Op.cit. s. 36.

3 Kontraktshjelperansvarets rekkevidde etter *Kystverket-dommen*

3.1 Innledning

Siktemålet med kap. 3 er å redegjøre for momentene som i praksis inngår i vurderingen av kontraktshjelperansvarets rekkevidde ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Det tas utgangspunkt i *Kystverket-dommen*, som gjaldt skade i et slikt typetilfelle. Førstvoterende så først på NS 8406, som kontrakten mellom partene var basert på. Høyesterett tok derimot ikke stilling til om manglende regulering av typetilfellet etter standarden skulle løses på samme måte som etter NS 8405 og NS 8407, eller etter den kontraktsrettslige bakgrunnsretten. Denne delen av avgjørelsen er følgelig ikke av betydning for vurderingen i kap. 3.⁷³ Førstvoterende gikk i stedet nærmere inn på en drøftelse av kontraktshjelperansvaret og dets rekkevidde, og kom til at anken på grunnlag av den ulovfestede regelen ikke kunne føre frem.

Linjene i Høyesteretts argumentasjonsmønster i *Kystverket-dommen* er ikke umiddelbart helt enkle å klargjøre. Førstvoterende går riktig nok gjennom de vilkårene og momentene som er avgjørende for rekkevidden av debtors ansvar. Disse er imidlertid basert på relativt få rettskilder. Rettsregelen bygger på et samspill mellom rettspraksis og juridisk teori. En naturlig konsekvens av at Høyesterett ikke direkte fremhever hensynene som ligger til grunn for ansvarets rekkevidde, er at også hensynene må trekkes inn der det er relevant og av betydning for det nærmere innholdet i identifikasjonsspørsmålet.

I det følgende gjennomgås *Kystverket-dommen* i en oppdeling av vurderingsmomentene satt i system. Systemet er basert på en tolking av avgjørelsen. Siktemålet er å se identifikasjonsspørsmålet i en overordnet rettslig sammenheng. Den påfølgende inndelingen er basert på et valg som ikke følger direkte av systematikken og begrepsbruken Høyesterett selv anvender. Inndelingen følger likevel i all hovedsak kronologien i førstvoterende sin redegjørelse av rettsregelen. Momentene og drøftelsen må derfor deles opp, men det er likevel viktig å presisere at momentene henger sammen i den konkrete vurderingen av om debitor skal identifiseres med medhjelperen.

⁷³ Denne delen av *Kystverket-dommen* behandles imidlertid i kap. 4.3.

3.2 Hovedregelen – ansvar for medhjelpere som alminnelig prinsipp

Det har lenge vært klart at debitor kan bli ansvarlig for forsinkelser og mangler som skyldes kontraktshjelpere, herunder også underleverandører.⁷⁴ Også i Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) uttalte Høyesterett på s. 1393 at etter «alminnelige kontraktsregler må det gjelde at den som bruker en medhjelper til å oppfylle en kontraktsmessig forpliktelse, som hovedregel hefter for kontraktsbrudd som følge av medhjelperens handlinger på samme måte som om disse var foretatt av ham selv». Saken gjaldt erstatningskrav for skadeforvoldelse på hus som lå utenfor den aktuelle kontrakten i forbindelse med sprengningsarbeid på byggefeltet foretatt av en innleid underentreprenør. Byggherren fikk ikke medhold i sitt krav, men avgjørelsen viser at det eksisterer et ulovfestet kontraktshjelperansvar. Det er med andre ord ikke tvilsomt at det på kontraktsrettens område er grunnlag for å holde en kontraktspart ansvarlig for skader som skyldes medhjelpere. Høyesterett gikk imidlertid ikke nærmere inn på rekkevidden av ansvaret, og førstvoterende uttalte at det kan diskuteres «hvor langt det alminnelige kontraktshjelperansvaret er en gitt størrelse som det kan trekkes sikre slutninger fra».⁷⁵

I *Kystverket-dommen* gjentok Høyesterett hovedregelen, under henvisning til at det er et «alminnelig kontraktsrettslig prinsipp».⁷⁶ Prinsippet blir følgelig en del av bakgrunnsretten, og kontraktspartene må derfor avtale seg bort fra regelen dersom de ikke ønsker at den skal komme til anvendelse. Hovedregelen er dermed at debitor blir identifisert med sine medhjelpere.⁷⁷ Debitor blir i utgangspunktet da ansvarlig for hjelperes brudd på normer og krav som følger av kontrakten med kreditor. Dette medfører at debitors forpliktelser også kommer til anvendelse på hjelperen.⁷⁸

Likevel er det ifølge Høyesterett slik at debitor bare «som hovedregel hefter».⁷⁹ I dette ligger det en erkjennelse av at unntak kan tenkes i mer konkrete tilfeller. Dette var tilfellet i *Kystverket-dommen*, som gjaldt skade på gjenstand i fysisk nærhet til området for kontraktsgjennomføringen. Som nevnt i kap. 1.1 er aktiv identifikasjon et unntak fra hovedregelen i norsk rett om at det er skadevolderen selv som er ansvarlig. Som følge av det alminnelige prinsippet om ansvar for medhjelpere, er det derfor grunn til å snu

⁷⁴ Se Ot.prp. nr. 80 (1986-1987) s. 39 med videre henvisning til gjeldende rett etter den tidligere kjøpsloven.

⁷⁵ Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) på s. 1394.

⁷⁶ HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 62.

⁷⁷ Se også Askeland (2002) s. 178.

⁷⁸ Haaskjold (2017) s. 166.

⁷⁹ Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) på s. 1393 og HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 62.

identifikasjonsspørsmålet.⁸⁰ Spørsmålet blir dermed om debitor likevel ikke skal identifiseres med medhjelperen. Det medfører at det er unntak fra hovedregelen om ansvar for medhjelpere som må begrunnes godt.⁸¹ Bevisbyrden i identifikasjonsspørsmålet blir da omvendt. I stedet for at kreditor må bevise at den skyldfrie debitor skal bli ansvarlig, blir det i realiteten debitor som må bevise hvorfor han likevel ikke bør identifiseres med hjelperen.

Høyesterett gikk i *Kystverket-dommen* ikke nærmere inn på hva som ligger i hovedregelen, men henviste i avsnitt 62 til juridisk teori til støtte for prinsippet. Begrunnelsen var at debitor ikke skal kunne fraskrive seg den risiko og ansvar som følger av kontrakten ved å sette arbeidet ut til medhjelpere.⁸² Med andre ord bygger prinsippet på risikobetraktninger, samt likhets og rettferdighetsbetraktninger. I fravær av særskilt avtalte ansvarsforhold er det derfor ikke rimelig at kreditor skal bære risikoen for hvordan debitor rent praktisk velger å oppfylle kontrakten. Sammen med rettsøkonomiske betraktninger, og hensynet til lojalitet og effektivitet, medfører prinsippet en hovedregel om ansvar for medhjelpere som skaper et oppfyllellespress overfor kreditor. Hovedregelen bygger dermed i stor grad på det legislative grunnlaget redegjort for i kap. 2.

3.3 Identifikasjonsspørsmålet – noen utgangspunkter

3.3.1 En konkret vurdering fra tilfelle til tilfelle

Identifikasjonsspørsmålet er en vurdering av om debitor skal holdes ansvarlig for tap en medhjelper har påført kreditor. Ved uaktsom skadeforvoldelse av medhjelper på gjenstander som ikke omfattes av kontrakten, slik som i *Kystverket-dommen*, blir spørsmålet om kreditor skal «nyte fordelene ved å ha to ansvarlige å forholde seg til».⁸³ Kontraktshjelperansvarets rekkevidde, der skaden ikke følger av mangel, beror følgelig på hvilke begrensninger som gjelder med hensyn til identifikasjonsvurderingen etter *Kystverket-dommen*.

I vurderingen av om debitor skal pålegges ansvar må det ifølge Høyesterett foretas «en konkret vurdering fra tilfelle til tilfelle».⁸⁴ Dette innebærer at spørsmålet om identifikasjon, og følgelig ansvarets rekkevidde, er en svært skjønnsmessig vurdering. Uttalelsen kan tilsynelatende fremstå som en henvisning til avsnitt 80, hvor spørsmålet var om ansvaret skal

⁸⁰ Askeland (2002) s. 178-179.

⁸¹ Op.cit. s. 183.

⁸² HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 62, jf. Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 78-79.

⁸³ Askeland (2002) s. 180.

⁸⁴ HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 81.

avgrenses til tilfeller hvor den skadde gjenstanden er «betrodd eller oppbevart hos debitor». Førstvoterende henviser imidlertid i avsnitt 81 til momentene som er gjennomgått forut for uttalelsen, og fremhever at disse «vil ha betydning» i den konkrete vurderingen.⁸⁵ Dette må forstås som en henvisning til at den konkrete vurderingen også beror på de øvrige momentene som er gjennomgått forut for momentene om betroelse og oppbevaring i avsnitt 80.

Nøyaktig hvilke momenter førstvoterende sikter til, og hva som inngår i hvert enkelt moment, er ikke uten videre helt klart. Rekkevidden av debtors ansvar beror dermed på hvilke momenter som inngår i identifikasjonsspørsmålet. Avgjørende for ansvarets grenser blir hvor langt det etter den ulovfestede regelen etter *Kystverket-dommen* er grunnlag for å identifisere debitor med medhjelperen.

I redegjørelsen for rettsregelen innledet førstvoterende i avsnitt 65 til 72 med å se nærmere på Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) og uttalelser i teorien. Retten kom imidlertid til at *Block Watne-dommen* ikke gav veiledning, verken for innholdet i identifikasjonsspørsmålet eller rekkevidden av kontraktshjelperansvaret.⁸⁶ De nevnte premissene er følgelig ikke av betydning for problemstillingen i avhandlingen. Høyesterett måtte dermed gå mer konkret til verks, og oppstille vurderingsmomentene i dette skadetilfellet.

Av hensyn til den påfølgende systematiske inndelingen i avhandlingen er det i det følgende hensiktsmessig å først avklare begrepsbruken som skal benyttes, før det deretter foretas en redegjørelse av momentene Høyesterett trekker frem.

3.3.2 Nærhetskriteriet – valg av begrepsbruk

Rettsregelen Høyesterett kommer frem til i *Kystverket-dommen* er ikke uten videre enkel å formulere.⁸⁷ Etter en tolking av rettsavgjørelsen fremstår det imidlertid som naturlig å dele identifikasjonsspørsmålet inn i ulike vurderinger av nærhet.

I juridisk teori forut for *Kystverket-dommen* er det i relasjon til kontraktshjelperansvaret fokusert på to ulike krav til tilknytning. For det første er det et krav til personell tilknytning.⁸⁸ Kravet bygger på at ansvar etter den ulovfestede regelen forutsetter et kontraktsforhold

⁸⁵ Op.cit. avsnitt 81.

⁸⁶ Op.cit. avsnitt 72.

⁸⁷ Se også Knut Sande, «Tingsskade og kontrakt: Kontraktshjelperansvarets grenser – HR-2020-1120-A Kystverket», *Nytt i privatretten*, 22 (2020) nr. 3 s. 23-27, på s. 25.

⁸⁸ Se Askeland (2002) s. 19. Se også Hagstrøm (2011) s. 487-490 og Haaskjold (2017) s. 166 som benytter henholdsvis betegnelsen «personelle begrensninger» og «personelt begrenset».

mellom debitor og medhjelperen, og at kontraktshjelperansvaret i motsetning til arbeidsgiveransvaret ikke er begrenset til arbeidstakere. For det andre har det vært fokusert på et krav til saklig tilknytning.⁸⁹ Dette kravet bygger grovt sett på at det må være en forbindelse mellom den personelle tilknytningen og den skadevoldende handlingen. Ifølge Hagstrøm må handlingen ha «*tilknytning til de oppgavene han er tildelt*», og i dette ligger det et krav til «*sammenheng med hans fullmakt*».⁹⁰ Uten slik saklig tilknytning eller sammenheng kan ikke debitor holdes ansvarlig etter den ulovfestede regelen. Også i *Kystverket-dommen* brukes begreper som «nærere tilknytning», «tilknytning», «nærhet» og «umiddelbar nærhet».⁹¹ I etterkant har det blitt henvist til at rettsavgjørelsen stiller et krav til «sammenheng eller nærhet» mellom kontrakt og skadet gjenstand, og at skadeforvoldelsen må ha tilknytning både til kontrakten mellom debitor og kreditor, og kontrakten mellom debitor og medhjelperen.⁹² I relasjon til rettsregelen er det hevdet at det kreves en «særlig tilknytning eller nærhet» for at debitor skal kunne holdes ansvarlig.⁹³

Det er i denne sammenhengen derfor nærliggende å betrakte begrepene «tilknytning», «sammenheng» og «nærhet» som ord med samme funksjonsmessige meningsinnhold. Avgjørende for identifikasjonsspørsmålet, uavhengig av begrepsbruk, er da en forbindelse mellom kontrakt og kontraktsgjennomføringen på den ene siden, og skadet gjenstand på den andre. Den sprikende begrepsbruken ovenfor kan derfor fremstå som lite konsekvent. En inndeling av flere ulike krav til nærhet etter en tolking av *Kystverket-dommen*, kan følgelig være mer hensiktsmessig for å forstå vurderingen i identifikasjonsspørsmålet ved skade på andre gjenstander som ikke følger av mangel.

Valget av begrepet nærhet, som overordnet kriterium for ansvar i dette typetilfellet, beror på flere forhold. Først og fremst må det fremheves at førstvoterende i avsnitt 76 til 78 vurderer Rt. 2007 s. 1665 (Vekter), og begrunner ansvaret i avgjørelsen med «nærheten det var mellom kontraktsgjenstanden og skadetilføyelsen».⁹⁴ Uttalelsen kan forstås som en henvisning til et krav om fysisk nærhet mellom gjenstandene. Sande ser på nærhetskriteriet som et krav til

⁸⁹ Se bl.a. Askeland (2002) s. 19 og 208 flg., Hagstrøm (2011) s. 491-492. Se også Haaskjold (2017) s. 167 hvor betegnelsen «den saklige begrensningen» benyttes.

⁹⁰ Hagstrøm (2011) s. 492.

⁹¹ Se henholdsvis HR-2020-1120-A avsnitt 74, 77, 78 og 83.

⁹² Se Sande (2020) s. 25.

⁹³ Op.cit. s. 25-26.

⁹⁴ HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 78.

tilstrekkelig nærhet mellom skadet gjenstand og kontrakten mellom debitor og kreditor.⁹⁵ Til støtte for sitt syn om innholdet av nærhetskriteriet viser Sande til subsumsjonen, men fremhever bare momenter som omhandler fysisk rådighet eller beliggenhet av den skadde gjenstanden. Det må imidlertid fremheves at *Vekter-dommen* gjaldt skade på selve kontraktsgjenstanden. Som førstvoterende i *Kystverket-dommen* fremholder i avsnitt 78, var det «objektet selskapet skulle føre tilsyn med, som ble skadet» i *Vekter-dommen*. I dette ligger det, etter begrepsbruken i eldre juridisk teori, at skaden også hadde saklig tilknytning til oppgavene til selskapet og vekteren. Avsnitt 78 må derfor ses i sammenheng med avsnitt 74, hvor Høyesterett fremhever at skaden må ha en «nærmere tilknytning» til oppgavene hjelperen er tildelt. Også Simonsen ser på avsnitt 74 som del av et nærhetskriterium etter *Kystverket-dommen*.⁹⁶ Sett i sammenheng med at Høyesterett i subsumsjonen også stiller et krav til at skaden skjedde «som ledd i oppfyllelsen av kontrakten», er det derfor grunnlag for å hevde at det i nærhetskriteriet også kan innfortolkes et krav til saklig nærhet.⁹⁷

Det er følgelig grunnlag for å ta utgangspunkt i et overordnet krav til nærhet ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke skyldes en mangel. Selv om Høyesterett ikke eksplisitt skiller mellom begrepene «tilknytning» og «nærhet», er det nærliggende å tolke avgjørelsen slik at nærhetskriteriet kan deles inn i et krav til både saklig og fysisk nærhet. Momentene som inngår i hver av disse kravene gjennomgås i kap. 3.4 og 3.5. Med denne systematiske inndelingen blir begrepsbruken etter eldre teori, samt momentene i identifikasjonsvurderingen tilpasset rettsregelen som gjelder for kontraktshjelperansvaret etter *Kystverket-dommen*.

3.4 Saklig nærhet mellom kontrakt og skadet gjenstand

3.4.1 Kontraktsgjennomføringen som «nødvendig betingelse» for skaden

Utgangspunktet for at debitor skal bli ansvarlig ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke skyldes mangel er at «gjennomføringen av kontrakten er en nødvendig betingelse for skadens inntreden».⁹⁸ Denne uttalelsen i avsnitt 74 bygger på en tilsvarende formulering i juridisk teori som det henvises til i avsnitt 73. Ifølge førstvoterende er dette ytterpunktet i

⁹⁵ Sande (2020) s. 26.

⁹⁶ Lasse Simonsen, *HR-2020-1120 Kystverket*, foredrag under fagseminar i regi av Senter for Kommersiell rett 21. august 2020, UiO.

⁹⁷ Se nærmere om kravet til saklig nærhet i kap. 3.4

⁹⁸ HR-2020-1120-A (*Kystverket*) avsnitt 74.

identifikasjonsvurderingen for at debitor skal bli ansvarlig, men førstvoterende uttaler seg ikke nærmere om hva som ligger i denne begrensningen.

En naturlig forståelse av begrepet «nødvendig betingelse» i denne sammenhengen, er at kontraktsgjennomføringen må ha hatt betydning for at skaden inntrådte. Gjennomføringen må dermed være en klar årsak til skaden. Dette innebærer at det må være sammenheng mellom kontrakten og skadet gjenstand. Dersom det ikke er sammenheng mellom kontrakten og gjennomføringen på den ene siden og skadeforvoldelsen på den andre siden, er gjennomføringen av kontrakten heller ikke en nødvendig årsak. Debitor blir da ikke ansvarlig, i tråd med det legislative grunnlaget redegjort for i kap. 2. Denne begrensningen må anses begrunnet i prevensjonshensyn og risikobetraktninger. Dersom kontrakten ikke var av betydning eller skaden skjedde uavhengig av kontrakten, er det verken rimelig eller rettferdig at debitor skal bære risikoen. Manglende sammenheng med kontrakten gir ikke grunnlag for et preventivt oppfyllelespress, og lojalitetshensyn taler mot ansvar ettersom at skaden da ikke oppstår som følge av funksjonsfordelingen mellom partene. Begrensningen må derfor forstås som et absolutt vilkår for at debitor skal kunne holdes ansvarlig ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Det er følgelig et krav om saklig nærhet.

Høyesterett presiserer imidlertid ikke hvilken kontrakt det siktes til. Sett i sammenheng med avsnitt 64, hvor det uttales at handlingen som forårsaket skaden må være foretatt «som ledd i kontraktsoppfyllelsen», må begrensningen i avsnitt 74 likevel forstås som en henvisning til kontrakten mellom debitor og kreditor.⁹⁹ Dette har sammenheng med at det er debitor som har ansvar for riktig oppfyllelse i henhold til kontrakten. Kontrakten blir med andre ord bindeleddet mellom hjelperens skadeforvoldelse og debitors ansvar. Det ligger dermed naturlig i vurderingen av ansvaret at normsettet etter kontrakten mellom debitor og kreditor står sentralt.¹⁰⁰

Ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel legger dette opp til en svært vid identifikasjonsregel. Begrensningen ligger da i om kontrakten var årsak til skaden. Vurderingen kan bero på «hvilke forutsetninger [for skadens inntreden] debitor har tilknytning til, og hvilken normativ styrke denne tilknytningen har».¹⁰¹ Spørsmålet blir da om

⁹⁹ Se også avsnitt 83 hvor Høyesterett i subsumsjonen uttaler at «skaden skjedde som ledd i oppfyllelsen av kontrakten».

¹⁰⁰ Simonsen (1997) s. 272.

¹⁰¹ Askeland (2002) s. 216.

kontrakten har tilstrekkelig saklig nærhet til skaden slik at debitor kan identifiseres med hjelperen. Vurderingen beror på om kontrakten medfører risiko for skade eller om debitor har tilknytning i form av en aktiv tilrettelegging. Det er dermed et større bevissspørsmål om debitor skal bli ansvarlig eller om begrensningen kommer til anvendelse.¹⁰²

3.4.2 Krav til «nærmere tilknytning» mellom oppgavene til hjelperen og skaden

Førstvoterende uttaler imidlertid at ansvarets rekkevidde i dette typetilfellet må begrenses ytterligere. For at debitor skal identifiseres med medhjelperen må skaden i alle fall ha «en nærmere tilknytning til de oppgavene hjelperen er tildelt».¹⁰³ Høyesterett oppstiller dermed et tilleggskriterium som begrenser debitors ansvar til tilfeller hvor det også er saklig nærhet mellom skaden og kontrakten mellom debitor og medhjelperen. For det første kreves det at hjelperen er tildelt oppgaver, normalt gjennom en kontrakt med debitor. For det andre kreves det at medhjelperens skadeforvoldelse, etter begrepsbruken i eldre teori, har saklig tilknytning til oppgavene. I tråd med begrepsbruken i avhandlingen, er det nærliggende å tolke dette tilleggskriteriet som et moment som inngår i kravet til saklig nærhet.

Også her må begrensningen anses begrunnet i hensynet til prevensjon og hvem som er nærmest til å bære risikoen for skade. Hvis hjelperens handlinger skjer som ledd i oppfyllelse av egne forpliktelser uavhengig av kontrakten med debitor, vil det ikke være grunnlag for å holde debitor ansvarlig.¹⁰⁴ Det vil ikke være rimelig eller rettferdig at debitor skal bære risikoen for slike skader. Dette innebærer at oppgavene til medhjelperen må ha sammenheng med pliktene debitor har etter kontrakten med kreditor. Tilleggskriteriet begrenser dermed ansvarets rekkevidde i tråd med det legislative grunnlaget bak kontraktshjelperansvaret.¹⁰⁵

Sande fremholder imidlertid at tilleggskriteriet er unøyaktig formulert, og at retten blander mellom tilknytningen mellom debitor og kreditor, og tilknytningen mellom debitor og medhjelperen.¹⁰⁶ Til støtte for sitt syn vises det til at retten i avsnitt 75 uttaler at ansvaret rekker lenger enn arbeidsgiveransvaret under henvisning til juridisk teori. I avsnitt 75 vises det til Hagstrøm som skriver om saklig tilknytning.¹⁰⁷ Ifølge Sande får imidlertid saklighetskravet ikke selvstendig betydning med mindre skadeforvoldelsen også ville ha vært

¹⁰² Op.cit. s. 85.

¹⁰³ HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 74.

¹⁰⁴ Haaskjold (2017) s. 167.

¹⁰⁵ Se kap. 2.

¹⁰⁶ Se Sande (2020) s. 25.

¹⁰⁷ Se Hagstrøm (2011) s. 491-492.

«et uaktsomt kontraktsbrudd på hovedkontrakten hvis den var foretatt av debitor selv».¹⁰⁸

Denne uttalelsen må forstås som en henvisning til det alminnelige prinsippet om ansvar for medhjelpere. I lys av begrepsbruken og inndelingen av identifikasjonsspørsmålet i avhandlingen, må kritikken til Sande derfor nyanseres.

Hagstrøm skriver riktignok om saklig tilknytning på s. 491-492, hvor det fremheves at de samme begrensningene i arbeidsgiveransvaret ikke gjelder for kontraktshjelperansvaret. I dette ligger det at arbeidsgiveransvaret etter skl. § 2-1 første ledd andre punktum er avgrenset mot tilfeller der arbeidstakeren «går utenfor det som er rimelig å regne med».¹⁰⁹ Likevel fastholder Hagstrøm at yttergrensen for identifikasjon er at medhjelperens handlinger må ha «*tilknytning til de oppgavene han er tildelt*».¹¹⁰ Som nevnt i kap. 3.3.2 må kravet til saklig tilknytning etter eldre juridisk teori omformuleres til et krav om saklig nærhet i dette typetilfellet. Kravet til saklig nærhet innbefatter da ikke bare et krav til nærhet til skaden og kontrakten mellom debitor og kreditor. Det er nærliggende å tolke uttalelsen i den siste setningen i avsnitt 74 slik at Høyesterett har tatt et bevisst valg om å også innta et tilleggsvilkår som stiller krav til saklig nærhet mellom skaden og kontrakten mellom debitor og medhjelperen. Tilleggs-kriteriet inngår da i en bredere vurdering av saklig nærhet der det må skilles mellom to ulike kontrakter. Det er dermed sammenheng mellom tilleggskriteriet i avsnitt 74 og henvisningen til Hagstrøm i avsnitt 75 på dette punktet. I dette typetilfellet blir derfor tilleggskriteriet langt på vei lik begrensningen etter skl. § 2-1 første ledd andre punktum. Hovedforskjellen blir da at kontraktshjelperansvaret også omfatter ansvar for selvstendige oppdragstakere.¹¹¹

3.4.3 Skade «som ledd i oppfyllelsen av kontrakten»

Under subsumsjonen behandler imidlertid ikke Høyesterett momentene i kap. 3.4.1 og kap. 3.4.2 eksplisitt. I avsnitt 64, før retten går inn på om debitor skulle identifiseres med medhjelperen, uttales det derimot at den skadevoldende handlingen ble foretatt «som ledd i kontraktsoppfyllelsen». Under subsumsjonen i avsnitt 83 gjentar førstvoterende at skaden skjedde «som ledd i oppfyllelsen av kontrakten». Deretter behandles momenter som har med fysisk beliggenhet å gjøre. De ovennevnte uttalelsene må derfor forstås som del av kravet til

¹⁰⁸ Sande (2020) s. 25.

¹⁰⁹ Se Hagstrøm (2011) s. 491-492.

¹¹⁰ Op.cit. s. 492.

¹¹¹ Jf. Rt. 1986 s.1386 (Block Watne) på s. 1393.

saklig nærhet. Etter dette blir kravet til saklig nærhet et spørsmål om skaden skjer ved oppfyllelsen av en kontraktsforpliktelse. Som følge av at Høyesterett oppstiller både et ytterpunkt og et tilleggskriterium i avsnitt 74, er det nærliggende å anse kravet til saklig nærhet som et krav til nærhet i to ulike kontrakter. For det første må det være saklig nærhet mellom skaden og kontrakten mellom debitor og kreditor, slik at gjennomføringen av kontrakten var en nødvendig betingelse for skadens inntreden. For det andre må det være saklig nærhet mellom skaden og kontrakten mellom debitor og medhjelperen, slik at skaden har en nærmere tilknytning til oppgavene medhjelperen er tildelt. Det var ikke tvilsomt at disse kravene var oppfylt i *Kystverket-dommen*, og dette kan forklare hvorfor Høyesterett i subsumsjonen bare legger til grunn at skaden skjedde «som ledd i oppfyllelsen av kontrakten» uten å problematisere dette ytterligere.

Kravet til saklig nærhet blir følgelig en sammensatt vurdering av flere vilkår som må være oppfylt for at debitor skal kunne holdes ansvarlig. Etter eldre teori har det ved kravet til saklig tilknytning blitt fremhevet at det er tale om et krav om funksjonell sammenheng mellom objektet for kontrakten og skadet gjenstand.¹¹² Ved skade på gjenstander utover kontrakten som ikke skyldes en mangel må det altså være en saklig nærhet i form av funksjonsmessig sammenheng med kontraktsforpliktelsen. I tråd med det legislative grunnlaget for kontraktshjelperansvaret vil derfor risikobetraktninger være av betydning. Som nevnt i kap. 2.2 er funksjonsfordelingen mellom partene av betydning for plasseringen av risiko. Dersom skaden ikke skyldes funksjoner debitor har etter kontrakten, er det ikke rimelig å legge til grunn at debitor er nærmest til å bære risikoen. I en kontrakt om reparasjoner på fasaden på et hus, hvor medhjelperen kolliderer med kreditors bil som står parkert utenfor huset, vil ikke skaden stå i funksjonell sammenheng med kontraktsforpliktelsen. Debitor blir i utgangspunktet ikke ansvarlig, ettersom ansvaret må begrenses til oppgaver etter kontrakten med kreditor. Dersom medhjelperen derimot under arbeidet på fasaden mister bygningsmateriale ned på bilen slik at den skades, oppstår skaden under oppfyllelsen av kontrakten. I dette tilfellet er det da saklig nærhet mellom kontrakten og skaden. Eksempelet viser at det også må være funksjonell sammenheng mellom oppgavene til medhjelperen og skaden i tråd med tilleggskriteriet i avsnitt 74. Først da vil det legislative grunnlaget tale for at kravet til saklig nærhet er oppfylt, slik at debitor kan identifiseres med hjelperen.

¹¹² Askeland (2002) s. 226.

I vurderingen av saklig nærhet, herunder kravet til funksjonell sammenheng, kan det for øvrig være hensiktsmessig å se vurderingen som et spørsmål om sammenheng mellom «kontraktsgjennomføringen og det skadde rettsgodets eksponering for den realiserte skaderisiko». ¹¹³ Ettersom dette typetilfellet gjelder skade utover selve kontrakten, kan vurderingen knytte seg til skadens nedslagsfelt. ¹¹⁴ I dette ligger det at gjennomføringen av kontrakten også utsetter eller eksponerer andre gjenstander for en skaderisiko. Etter eksempelet i forrige avsnitt vil debitor ha mulighet til å kalkulere inn risikoen for skade under arbeidet med fasaden i forkant av kontraktsinngåelsen. En tilfeldig kollisjon med kreditors bil har derimot ikke tilsvarende risikosannsynlighet og sammenheng med kontraktsytelsen. Avgjørende er derfor om risikoen, når den realiserer seg i en skade, har saklig nærhet til kontraktsforpliktelsen. Ved fravær av slik nærhet er ikke skaden et utslag av en risiko debitor er nærmest til å bære, og rekkevidden av kontraktshjelperansvaret begrenses tilsvarende.

Til tross for saklig nærhet mellom kontrakt og skadet gjenstand, ligger det imidlertid i det legislative grunnlaget bak den ulovfestede regelen at debitor i dette typetilfellet ikke kan holdes ansvarlig for alle skader en medhjelper volder. Kravet til saklig nærhet må derfor sees i sammenheng med kravet til fysisk nærhet.

3.5 Fysisk nærhet mellom kontrakt og skadet gjenstand

3.5.1 Betydningen av om gjenstanden er «betrodd», «oppbevart» eller i «varetekt»

Etter at førstvoterende i avsnitt 78 utleder rettssetningen fra *Vekter-dommen* som et krav til nærhet «mellom kontrakts-gjenstanden og skadetilføyelsen», går retten i avsnitt 79 inn på debitors anførsel om at kontraktshjelperansvaret i dette typetilfellet må begrenses til gjenstander kontraktsparten er «betrodd eller på annen måte gitt tilgang til av bestilleren». Førstvoterende kommer til at det er rettskildemessig grunnlag for å vektlegge om skadet gjenstand er «betrodd eller oppbevart hos debitor». ¹¹⁵ Hvorvidt ansvaret skal avgrenses til slike tilfeller når skaden rammer gjenstander utover kontrakten tok ikke Høyesterett stilling til, under henvisning til den konkrete vurderingen som må foretas i hvert enkelt tilfelle. ¹¹⁶ Momentene vil imidlertid ha betydning for rekkevidden av ansvaret.

¹¹³ Op.cit. s. 231-232.

¹¹⁴ Simonsen (2020).

¹¹⁵ HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 80.

¹¹⁶ Op.cit. avsnitt 81.

Det første momentet er om den skadde gjenstanden var «betrodd» debitor. I dagligtalen er en betroelse gjerne knyttet til å fortelle noen en hemmelighet i fortrolighet. Rettslig brukes begrepet gjerne om det å bli gitt tilgang til å disponere en ting eller rettighet.¹¹⁷ I relasjon til *Kystverket-dommen* er det nærliggende å tolke begrepet i retning av at debitor blir betrodd tilgang til eller blir i besittelse av gjenstander, uten at det følger direkte av kontrakten. Det kan blant annet være praktiske årsaker til at debitor har behov for tilgang til eller bruk av enkelte gjenstander under kontraktsgjennomføringen. Debtors ansvar for gjenstanden følger da i stor grad av et alminnelig prinsipp om at kontraktsparter har omsorgsplikt overfor hverandre.¹¹⁸

I teori forut for *Kystverket-dommen* har betydningen av betroelse blitt fremhevet under kravet til saklig tilknytning. Avgjørelsen åpner imidlertid for at det kan trekkes ut et krav til både saklig og fysisk nærhet. Dersom den skadde gjenstanden blir eksponert for skaderisiko som følge av betroelse fra kreditor til debitor, og deretter fra debitor til medhjelperen, er det grunnlag for «*forhøyet omsorgs- og lojalitetsplikt*» for den som tar hånd om gjenstanden.¹¹⁹ Rekkevidden av ansvaret blir følgelig videre. Ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel, er derimot gjenstanden som skades ikke direkte del av kontrakten. Ved betroelse blir det følgelig en glidende overgang mellom den saklige og fysiske nærheten. En forutsetning for ansvar er at betroelsen skjer i forbindelse med kontrakten. Dersom skaden da forårsakes av kontraktsoppfyllelsen er kravet til saklig nærhet oppfylt. Likevel må det vurderes om debitor eller medhjelperen gjennom betroelsen er gitt «*fullstendig fysisk rådighet over kreditors rettsgode*».¹²⁰ En ytterligere forutsetning for ansvar er dermed om den skadde gjenstanden hadde tilstrekkelig fysisk nærhet til kontrakten. Momentet har altså en side til et element av fysisk rådighet. Som fremholdt i kap. 3.3.1 må uansett debtors ansvar vurderes konkret. I tvilstilfeller bør derfor ikke begrepsbruken og den systematiske inndelingen i avhandlingen bli styrende for rettsanvendelsen. Det kan følgelig tenkes at et element av betroelse påvirker de øvrige momentene som inngår i vurderingen av ansvarets rekkevidde. Skade på en delvis betrodd gjenstand kan f.eks. påvirke kravet til «umiddelbar nærhet».¹²¹

Det andre momentet er om gjenstanden var «oppbevart» hos debitor. Til forskjell fra momentet om betroelse, er det nærliggende å se dette momentet opp mot gjenstander debitor

¹¹⁷ Se f.eks. lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) § 324 første ledd.

¹¹⁸ Askeland (2002) s. 77.

¹¹⁹ Op.cit. s. 219.

¹²⁰ Op.cit. s. 234.

¹²¹ Se nærmere om momentet «umiddelbar nærhet» i kap. 3.5.2 nedenfor.

mer tilfeldig blir i besittelse av. Det behøver ikke å være en betroelse som er grunnlaget for at debitor har rådigheten over gjenstanden. Også slike gjenstander må omfattes av omsorgs- og lojalitetsplikten overfor kreditor. Dersom medhjelperen skader en gjenstand debitor oppbevarer for kreditor, taler dette for ansvar. Forskjellen blir at det ikke er fysisk nærhet mellom kontrakt og skadet gjenstand dersom medhjelperen skader tilfeldige gjenstander debitor ikke er i besittelse av.

Under subsumsjonen legger førstvoterende til grunn at sjømerket som ble skadet «imidlertid ikke [var] i hovedentreprenørens varetekt». ¹²² Det var dermed slik at gjenstanden verken var betrodd eller oppbevart hos debitor. Uttalelsene til Høyesterett taler med andre ord for at momentet «varetekt» omfatter både de tilfeller hvor den skadde gjenstanden blir betrodd eller oppbevart hos debitor. Kravet til fysisk nærhet inneholder derfor flere momenter, slik at rekkevidden av ansvaret vil bero på ulike situasjoner hvor debitor på en eller annen måte har hånd om gjenstanden. Dette skaper en omsorgsplikt og et oppfylleelsespress som skal bidra til at debitor unngår å skade gjenstanden under kontraktsgjennomføringen. Det er både rimelig og rettferdig at slike gjenstander tas hensyn til, selv om de ikke er direkte del av kontrakten. Med andre ord blir det tale om et kontrollkriterium, slik at debitor er nærmest til å bære risikoen for gjenstander han har fysisk kontroll over. ¹²³

3.5.2 Betydningen av om gjenstanden er i «anleggsområdet» eller «umiddelbar nærhet»

I avsnitt 83 fremhever førstvoterende at den skadde gjenstanden heller ikke var «plassert i anleggsområdet» eller i «umiddelbar nærhet» til moloene som skulle utbedres. Det var følgelig ikke fysisk nærhet mellom kontraktsgjensstandene og sjømerket som ble skadet. Uten varetekt i form av betroelse eller besittelse kreves det derfor en annen fysisk nærhet for at det skal være rimelig at debitor blir ansvarlig.

For det første er det av betydning om den skadde gjenstanden er «plassert i anleggsområdet». I kontraktsforhold hvor det er et klart definert område for kontraktsarbeidet vil debitor i stor grad ha ansvar for å ikke skade andre gjenstander. Det er følgelig ikke et absolutt krav at gjenstanden er betrodd eller i debitors varetekt for at kontraktshjelperansvaret skal komme til anvendelse. Av hensyn til at debitor får betalt for kontraktsarbeidet, følger det da av

¹²² HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 83.

¹²³ Simonsen (2020).

risikobetraktninger og lojalitetshensyn at debitor ikke kan påføre kreditor tap på andre gjenstander uten selv å bære risikoen når gjenstanden er plassert på kontraktsområdet.

For det andre er det av betydning om den skadde gjenstanden var i «umiddelbar nærhet» til gjenstanden kontrakten gjaldt. Momentet er av stor betydning der det er vanskelig å definere eller avgrense et konkret «anleggsområde» for kontrakten. I slike tilfeller er ikke debitor i besittelse av den skadde gjenstanden. Hvis gjenstanden derimot er lokalisert nærme området for kontraktsarbeidet må debitor ta hensyn til risikoen for skade under utførelsen. Dette momentet, under kravet til fysisk nærhet, må imidlertid tolkes strengt. Begrepet «umiddelbar» innebærer at gjenstanden må være plassert svært nært området for kontrakten. Dersom avstanden blir for stor vil ikke det legislative grunnlaget bak kontraktshjelperansvaret tale for ansvar. I *Kystverket-dommen* var det ikke tilstrekkelig at det var ca. 50 meter fra sjømerket til fraktruten.¹²⁴ Hvor grensen skal gå må avgjøres konkret i den enkelte sak. Avgjørelsen gir likevel holdepunkter for å avgrense rekkevidden av ansvaret der avstanden blir stor. Det er den fysiske nærheten som til syvende og sist gir grunn til å pålegge debitor ansvar. En vurdering av de legislative hensynene og forholdene omkring kontrakten blir avgjørende for hva som er å anse som «i umiddelbar nærhet».

3.5.3 Betydningen av om gjenstanden er «del av offentlig infrastruktur i området»

Avslutningsvis i avsnitt 83 uttaler førstvoterende at den skadde gjenstanden var «del av den offentlige infrastrukturen i området». Sjømerket som ble skadet skulle vise trygg led inn til Andenes havn, men hvordan eller hvorfor dette hadde betydning for resultatet uttaler retten seg ikke direkte om. Askeland har i etterkant uttalt at dette momentet svekker prejudikatets slagvidde.¹²⁵

Likevel må det fremheves at bakgrunnen for saken var en kontrakt mellom Kystverket og en privat entreprenør. Kystverket er en nasjonal og statlig etat som er underlagt Samferdselsdepartementet. Sjømerket ble umiddelbart etter skadeforvoldelsen utbedret, og Samferdselsdepartementet gikk derfor på vegne av Kystverket til søksmål da erstatningsbetalingen fra den ansvarlige medhjelperen uteble.¹²⁶ Det er derfor nærliggende å

¹²⁴ Se Sande (2020) s. 26 som viser til et kart på s. 23 fra lagmannsrettens dom med egne påtegninger.

¹²⁵ Bjarte Askeland, *Kontraktshjelperansvar – Særlig om sammenhengskravet: HR.2020-1120 i prinsipiell belysning*, foredrag under fagseminar i regi av Senter for Kommersiell rett 21. august 2020, UiO.

¹²⁶ Se HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 9 til 12.

tolke uttalelsen i avsnitt 83 slik at der skadelidte er et organ underlagt staten, så vil det ha betydning for kravet til både saklig og fysisk nærhet om gjenstanden som skades er en del av den offentlige infrastrukturen. I lys av det legislative grunnlaget er det rimelig å anta at begrunnelsen er at gjenstander som inngår i den offentlige infrastrukturen er ment å tjene samfunnet i fellesskap. Offentlig infrastruktur er for alle og har ingen spesiell funksjon rettet mot kontrakten som sådan, og rent fysisk står slike gjenstander der mer tilfeldig uavhengig av en kontrakt. Det er derfor nærliggende å se uttalelsen i sammenheng med avsnitt 84, som omtales nedenfor. I kontraktsforhold mellom private rettssubjekter kan derimot ikke dette momentet tillegges vekt.

3.5.4 Var det «tilfeldig» at kreditor var eier av gjenstanden?

I forlengelse av subsumsjonen i avsnitt 83, uttaler førstvoterende i avsnitt 84 at det fremstod som «tilfeldig at sjømerket og kontraktsgjenstanden hadde samme eier». Til tross for saklig nærhet, var det som følge av manglende fysisk nærhet ikke grunnlag for å holde debitor ansvarlig for skaden. I lys av uttalelsen om at gjenstanden var «del av offentlig infrastruktur i området», må det legges til grunn at tilfeldige skader uten tilstrekkelig fysisk nærhet taler mot ansvar. I slike tilfeller tilsier risikobetraktninger at kreditor er nærmest til å bære risikoen. På samme måte som der tilfeldige tredjemenn påfører gjenstander skade, må kreditor i slike tilfeller nøye seg med å holde den uaktsomme medhjelperen ansvarlig.

Ifølge førstvoterende var det da vanskelig å se at Kystverket skulle «stå sterkere enn om skaden var blitt påført av en annen som ferdes i havnen».¹²⁷ Avgjørende synes da at skader på gjenstander som ikke er i fysisk nærhet til kontraktsforpliktelsen må anses som mer tilfeldige skader eieren selv må bære risikoen for. Det er verken rimelig eller preventivt å skulle ilegge debitor ansvar. Hensynet til oppfylleelsespress kan heller ikke tillegges nevneverdig vekt. Ansvars rekkevidde er følgelig mindre der den skadde gjenstanden er «del av offentlig infrastruktur i området» i kontraktsforhold hvor kreditor er underlagt staten. Verken rettsøkonomiske hensyn, hensynet til reparasjon eller kreditors behov for beskyttelse, taler da nevneverdig for ansvar. Hensynet til den alminnelige rettsfølelsen taler for at kreditor må nøye seg med å holde den skadevoldende medhjelperen ansvarlig. Tilsvarende ville løsningen blitt dersom en helt tilfeldig annen person forvoldte skaden. Skulle gjenstanden derimot være i debitors eller medhjelperens varetekt blir det derimot ikke like tilfeldig. I slike tilfeller vil

¹²⁷ Op.cit. avsnitt 84.

det legislative grunnlaget tale for ansvar, formodentlig også selv om gjenstanden da er del av offentlig infrastruktur.

Askeland har i etterkant av *Kystverket-dommen* stilt spørsmål om det egentlig var så tilfeldig at gjenstandene hadde samme eier, særlig ettersom skaden oppstod under kontraktsgjennomføringen.¹²⁸ Det er på dette punktet det blir av betydning å se på inndelingen og begrepsbruken i avhandlingen. Selv om det foreligger saklig nærhet må det også være en fysisk nærhet mellom kontrakten, gjennomføringen og skaden. Dette skillet blir av stor betydning ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Ettersom den skadde gjenstanden ikke er direkte omfattet av kontrakten, må det være en fysisk nærhet for at debitor skal være nærmest til å bære risikoen for skaden. Hvis ikke er det mer tilfeldig at det ved skadens inntreden også eksisterte et kontraktsforhold mellom kreditor og debitor. I slike tilfeller er det derfor mer nærliggende å behandle skaden etter reglene om erstatning utenfor kontraktsforhold.¹²⁹

3.6 Oppsummering av vurderingstemaet

3.6.1 Blir hovedregelen snudd i dette typetilfellet?

Det følger av gjennomgangen i kap. 3 frem til nå, at *Kystverket-dommen* kan tolkes slik at vurderingen av ansvar tar utgangspunkt i et overordnet krav til nærhet ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Selv om Høyesterett ikke skiller eksplisitt, viser denne gjennomgangen at det både er mulig og hensiktsmessig å skille mellom saklig og fysisk nærhet. Kravet til saklig nærhet blir en vurdering av om skaden oppstod under oppfyllelsen av kontrakten. Det er med andre ord et krav til funksjonell sammenheng mellom kontrakt og skadet gjenstand. I denne vurderingen stilles det krav til saklig nærhet og funksjonell sammenheng til to ulike kontrakter. For det første må kontraktsgjennomføringen være en nødvendig betingelse for skadens inntreden etter kontrakten mellom debitor og kreditor. For det andre må det være en nærmere tilknytning mellom oppgavene til medhjelperen og skaden. Sistnevnte omhandler da et krav til saklig nærhet i kontrakten mellom debitor og medhjelperen. Deretter må det vurderes om det er fysisk nærhet mellom kontraktsforpliktelsene og skaden. Dersom debitor eller medhjelperen hadde den skadde gjenstanden i varetekt som følge av betroelse eller annen besittelse, taler dette for at debitor

¹²⁸ Askeland (2020).

¹²⁹ Op.cit.

kan holdes ansvarlig. Hvis ikke må det vurderes om gjenstanden likevel befant seg i fysisk nærhet enten på anleggsområdet eller i umiddelbar nærhet av området for kontraktsgjennomføringen. Dersom skadelidte er et rettssubjekt underlagt staten, kan det ha betydning om gjenstanden var del av den offentlige infrastrukturen i området. I så fall kan det fremstå som mer tilfeldig at kreditor også var eier av den skadde gjenstanden. Dette taler i så fall mot ansvar.

Oppsummert gir Høyesteretts argumentasjonsmønster i *Kystverket-dommen* grunnlag for å konkludere med at hovedregelen ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke skyldes mangel, er at ansvaret må avgjøres etter reglene om erstatning utenfor kontrakt.¹³⁰ I dette typetilfellet blir debitor derfor bare unntaksvis ansvarlig etter kontraktshjelperansvaret dersom det overordnede kravet til nærhet er oppfylt. Dersom det er funksjonell sammenheng mellom kontraktsforpliktelsene og skaden er følgelig kravet til saklig nærhet oppfylt. For at debitor skal bli ansvarlig må det imidlertid også være fysisk nærhet. Først når kravet til både saklig og fysisk nærhet er oppfylt er skaden en risiko debitor er nærmest til å bære. Konsekvensen av dette blir at hovedregelen blir snudd. Ved denne typen skadeforvoldelse blir dermed ikke prinsippet om ansvar for medhjelpere utgangspunktet for vurderingen. Med andre ord er det grunnlag for å hevde at det alminnelige prinsippet om ansvar for medhjelpere ikke kommer til anvendelse i dette typetilfellet. Det innebærer i så fall at prinsippet ikke er en del av bakgrunnsretten ved slike skader. Da behøver ikke partene å avtale seg bort fra prinsippet dersom de ikke ønsker at regelen skal regulere ansvarsforholdet seg imellom i slike tilfeller. I skadetilfeller der skaden skyldes en mangel eller der skaden rammer en gjenstand som inngår i kontrakten, må imidlertid *Kystverket-dommen* tolkes slik at hovedregelen blir at debitor blir ansvarlig etter prinsippet om ansvar for medhjelpere. Det blir derfor et prinsipielt skille i vurderingen og kontraktshjelperansvarets rekkevidde avhengig av hvilket typetilfelle skadeforvoldelsen faller inn under.

3.6.2 Nærmere om den konkrete vurderingen

Ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel må det foretas en konkret vurdering.¹³¹ Etter inndelingen av vurderingstemaet i avhandlingen, og ytterpunktet og tilleggskriteriet Høyesterett oppstiller i avsnitt 74, er det nærliggende å tolke kravet til saklig

¹³⁰ Se også Sande (2020) s. 25 til støtte for et slikt syn.

¹³¹ Jf. HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 81.

nærhet som vilkår og begrensning for ansvarets rekkevidde. I så måte blir den konkrete vurderingen av hvor langt debtors ansvar i hvert enkelt tilfelle strekker seg en vurdering av om det var tilstrekkelig fysisk nærhet mellom kontrakten og skaden. Momentene som er gjennomgått i kap. 3.5 er da avgjørende. Ettersom denne typen skadetilfelle oppstår mellom kontrakts- og deliktretten må det derfor mer til for at debitor skal kunne holdes ansvarlig. I den konkrete vurderingen er det da svært viktig at også det legislative grunnlaget bak den ulovfestede regelen taler for ansvar. Dersom de reelle hensynene taler mot ansvar, må dette avveies og vektlegges i den skjønnsmessige vurderingen. Den skjematisk inndelingen må derfor tilpasses de konkrete forholdene i den enkelte sak, slik at også andre momenter kan ha betydning. Inndelingen gir imidlertid et godt utgangspunkt for hvilke momenter som ifølge Høyesterett «vil ha betydning» i spørsmålet om grensene for debtors ansvar.¹³²

Etter denne forståelsen er det nærliggende å legge til grunn at *Kystverket-dommen* taler mot ansvar dersom det i et skadetilfelle er saklig nærhet, men manglende fysisk nærhet.¹³³

Tilsvarende må resultatet bli dersom det i en sak er fysisk nærhet, men ikke saklig nærhet. Dette har sammenheng med at skaden i et slikt tilfelle verken har funksjonell nærhet til en kontrakt eller er forårsaket av kontraktsoppfyllelsen. Kravet til saklig nærhet inneholder med andre ord vilkår for at debitor skal kunne holdes ansvarlig. I tvilstilfeller må det legislative grunnlaget også her inngå i en skjønnsmessig vurdering av om det er tilstrekkelig saklig nærhet.

3.6.3 Hva utgjør kontraktsbruddet i dette typetilfellet?

Som fremholdt i kap. 1.1 er ansvar for medhjelpere et spørsmål om erstatning i kontraktsforhold. Ved tilstrekkelig saklig og fysisk nærhet blir spørsmålet hva skadeforvoldelsen er et brudd på etter kontrakten mellom debitor og kreditor.

Det følger av *Kystverket-dommen* og redegjørelsen i kap. 3 at det må foreligge et kontraktsforhold for at kontraktshjelperansvaret skal komme til anvendelse. I avsnitt 45 fremgår det blant annet at spørsmålet om debitor skal bli ansvarlig, er om debitor «etter kontrakten er ansvarlig overfor [kreditor]». Også i juridisk teori er det fremhevet at ansvar forutsetter at medhjelperens handlinger foretas som ledd i oppfyllelsen av debtors plikter

¹³² Op.cit. avsnitt 81.

¹³³ Se også Simonsen (2020) som mener avgjørelsen taler mot ansvar der det foreligger funksjonell nærhet, men ikke geografisk nærhet.

etter kontrakten med kreditor.¹³⁴ En avgjørelse fra Gulating lagmannsrett er illustrerende.¹³⁵ Lagmannsretten uttalte at kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse når det brukes en medhjelper til å oppfylle en kontraktsforpliktelse. Siden det mellom partene ikke forelå en kontraktsforpliktelse, var det klart at det ulovfestede ansvaret ikke kom til anvendelse. Kravet til kontrakt er dermed en yttergrense for ansvar etter den ulovfestede regelen.

Det er for øvrig ikke tvilsomt at det ved erstatning i kontraktsforhold er en forutsetning for ansvar at det foreligger et kontraktsbrudd.¹³⁶ Dette har sammenheng med at det er brudd på pliktene etter kontrakten som utløser misligholdsvirkningene. Ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel, er det imidlertid ikke avvik mellom det som er avtalt og det som er prestert. Da er det heller ikke tale om kontraktsbrudd i snever forstand.¹³⁷ I *Kystverket-dommen* skiller Høyesterett mellom mislighold i snever forstand ved skade som rammer objektet for kontraktsoppfyllelsen i avsnitt 63, og skade på annet enn kontraktsgjensstanden i avsnitt 64. Selv om retten ikke eksplisitt uttaler at sistnevnte tilfelle er mislighold i videre forstand, må avsnitt 64 tolkes i sammenheng med avsnitt 63, slik at denne typen skade er noe annet enn mislighold i snever forstand. Ansvar i dette typetilfellet kan derfor ikke løses etter reglene om mislighold i form av mangler. Det må dermed være tale om mislighold i videre forstand.¹³⁸ Dette støttes for øvrig av at førstvoterende i avsnitt 59 skiller mellom erstatningsansvar for forsinkelser og mangler på den ene siden, og «andre typer kontraktsbrudd» på den andre. Det kan derfor være nærliggende å betrakte spørsmålet om identifikasjon i dette typetilfellet som en mer abstrakt mangelsvurdering av krav som ikke følger direkte av ordlyden i kontrakten mellom partene.¹³⁹ Spørsmålet er derfor hvilken type kontraktsbrudd det er tale om i dette tilfellet.

Det er på det rene at reglene om erstatning ved kontraktsbrudd skal skape et oppfyllellespress som gjelder både for hoved- og sideforpliktelser etter kontrakten.¹⁴⁰ Sideplikter, også omtalt som biforpliktelser, knytter seg normalt til såkalte omsorgs- og varslingsplikter.¹⁴¹ Debtors omsorgsplikt etter kontrakten kan betraktes som et utslag av «et alminnelig formuerettslig

¹³⁴ Hagstrøm (2011) s. 488 og Haaskjold (2017) s. 167.

¹³⁵ LG-2017-71725 om anke i sak om erstatning og oppreisning. Anken ble nektet fremmet.

¹³⁶ Se bl.a. Haaskjold (2017) s. 162, Nisja (2012) s. 251 og Hagstrøm (2011) s. 466.

¹³⁷ Se Askeland (2002) s. 226 om at skader som rammer objektet for kontrakten er mislighold i snever forstand.

¹³⁸ Op.cit. s. 208.

¹³⁹ Se henholdsvis Hagstrøm og Bruserud (2014) kap. 51.2 og 51.3, særlig s. 372-373 om «abstrakt mangelsbedømmelse» med supplerende krav til alminnelig god ytelse.

¹⁴⁰ Haaskjold (2017) s. 162.

¹⁴¹ Askeland (2002) s. 212.

prinsipp [om] at kontraktsparter (...) har større plikt til omsorg for hverandre enn for andre rettssubjekter». ¹⁴² Ved skade på andre gjenstander enn det som følger av kontrakten må det da vurderes konkret om den skadde gjenstanden omfattes av en slik omsorgsplikt etter kontrakten. Utgangspunktet må da tas i kontrakten, men det er likefullt slik at debitor også utover kontrakten kan ha en omsorgsplikt overfor kreditors interesser. ¹⁴³ Dette innebærer at debitor også må overholde plikter utover det som faktisk er avtalt. Med andre ord er kontraktsbruddet i dette tilfellet et spørsmål om brudd på normer for atferd og omsorg som må anses å følge naturlig av kontrakten.

Når den skadde gjenstanden ikke er del av kontrakten, er det imidlertid lite veiledning i et spørsmål om brudd på konkrete kontraktsplikter. ¹⁴⁴ Forpliktelsen er ikke presisert i kontrakten, og det vil da være behov for å se nærmere på om det er sammenheng mellom skadehendelsen og kontrakten. Det er nettopp dette førstvoterende i *Kystverket-dommen* gjør ved å gå rett inn i en drøftelse av det nærmere innholdet i kontraktshjelperansvaret og dets rekkevidde. Kontraktsbruddet beror derfor på en bredere identifikasjonsvurdering av om skaden skyldes en oppfyllelsssvikt med utspring fra kontrakten som debitor er nærmest til å bære risikoen for. Først når nærhetskriteriet er oppfylt blir debitor ansvarlig for skaden. Det overordnede kravet til nærhet kan derfor ses på som en «omformulering eller presisering av kontraktsbruddsvilkåret». ¹⁴⁵ Kravet til nærhet kan dermed betraktes som en spesialanvendelse av en alminnelig lojalitetsplikt debitor har til å vise omsorg for kreditors eiendeler utover selve kontraktsytelsen. ¹⁴⁶ I dette typetilfellet er det med andre ord nærliggende å forstå kontraktsbruddet som brudd på noe annet enn sideplikter som følger av kontrakten. Dersom det er tilstrekkelig nærhet mellom kontraktsforpliktelsen og skaden, foreligger det et kontraktsbrudd i form av omsorgssvikt eller brudd på lojalitetsplikten i kontraktsforholdet. Det er da hensynet til lojalitet og prevensjon som i stor grad begrunner at skaden kan betraktes som et kontraktsbrudd. Rekkevidden av debitors ansvar er dermed undergitt et oppfyllellespress i tråd med det legislative grunnlaget bak kontraktshjelperansvaret redegjort for i kap. 2.

¹⁴² Op.cit. s. 77.

¹⁴³ Are Stenvik, «Erstatningsansvar i og utenfor kontraktsforhold», *Festskrift til Mads Bryde Andersen*, Henrik Udsen (red.) mfl., Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2018 s. 693-713, på s. 700 med videre henvisning til bl.a. Rt. 1988 s. 7 (Bjørnerud) og Rt. 2001 s. 1702 (Fearnley & Eger).

¹⁴⁴ Se Askeland (2002) s. 213.

¹⁴⁵ Sande (2020) s. 26.

¹⁴⁶ Op.cit. s. 26.

Spørsmål om identifikasjon i dette typetilfellet skiller seg dermed fra skader som skyldes mangel eller skader på selve kontraktsgjenstanden. Ved skade på andre gjenstander som ikke følger av mangel blir det en bredere vurdering, utover en vurdering av kontraktsbrudd isolert. Det må derfor mer til for at debitor skal kunne holdes ansvarlig. Kontraktshjelperansvarets rekkevidde er følgelig snevrere enn ved rene mislighold i form av forsinkelser og mangler.

3.6.4 Stilles det krav til utvist skyld?

I *Kystverket-dommen* uttaler førstvoterende aldri at det er et vilkår om utvist skyld, verken for debitor eller medhjelperen. Det fremstår derimot som en implisitt forutsetning at skaden i det minste skyldes uaktsomhet for at kontraktshjelperansvaret skal komme til anvendelse i dette typetilfellet.¹⁴⁷ Ansvar for medhjelpere forutsetter imidlertid at det er grunnlag for identifikasjon. Debitor hefter da «som om disse var foretatt av ham selv».¹⁴⁸ Det er derfor ikke et krav om at debitor selv kan klandres gjennom å ha utvist skyld.¹⁴⁹ Spørsmålet er dermed om det stilles krav til utvist skyld hos medhjelperen.

Både Hagstrøm og Haaskjold fremholder at det ikke stilles krav til uaktsomhet hos medhjelperen, under henvisning til det alminnelige prinsippet om ansvar for medhjelpere.¹⁵⁰ I dette ligger det at debitor ville ha opptrådt uaktsomt dersom han hadde handlet på samme måte som medhjelperen gjorde. Avgjørende er da om debitor rent faktisk ville ha utvist skyld dersom han hadde handlet på samme måte.¹⁵¹ En slik vurdering er ikke avhengig av at medhjelperen har utvist skyld. Dersom debitor f.eks. har mer spesialisert kompetanse eller bedre totaloversikt over kontraktsarbeidet enn medhjelperen, kan debitor bli ansvarlig til tross for at medhjelperen ikke er å klandre.¹⁵² Til støtte for sitt syn viser både Hagstrøm og Haaskjold til at det alminnelige prinsippet kommer til uttrykk i vegfraktloven¹⁵³ § 6, hvor fraktføreren blir ansvarlig for medhjelpere «som om handlingen eller unnlatelsen var hans egen».¹⁵⁴ Det følger imidlertid av vegfrl. § 6 at fraktføreren primært har ansvar for at transporten ikke blir forsinket og at forsendelsen ikke blir skadet slik at det oppstår en

¹⁴⁷ Se HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 45 og 74 hvor det fremheves at skaden skyldtes uaktsomhet.

¹⁴⁸ Op.cit. avsnitt 62.

¹⁴⁹ Se også Askeland (2002) s. 178 til støtte for dette syn.

¹⁵⁰ Hagstrøm (2011) s. 491 og Haaskjold (2017) s. 167.

¹⁵¹ Dersom debitors ansvar etter kontrakten beror på strengere ansvar enn culpa, f.eks. kontrollansvar, må det strengeste ansvaret gjelde. Da er det ikke krav til utvist skyld hos debitor i dette tilfellet.

¹⁵² Simonsen (1997) s. 272.

¹⁵³ Lov 20. desember 1974 nr. 68 om vegfraktavtaler (vegfraktloven, heretter vegfrl.).

¹⁵⁴ Hagstrøm (2011) s. 491 og Haaskjold (2017) s. 167.

mangel.¹⁵⁵ Bestemmelsen regulerer med andre ord ansvar ved mislighold i snever forstand. Uttalelsene ovenfor knytter seg dermed primært til mangelstilfellene, og standpunktet er skrevet uten at typetilfellet i *Kystverket-dommen* er tatt i betraktning. Sett i sammenheng er det nærliggende å legge til grunn at Hagstrøm og Haaskjold kun henviser til det alminnelige prinsippet generelt, som grunnlag for å utlede en regel om at det ikke stilles krav til medhjelperens skyld.

Som fremholdt i kap. 3.6.3 ovenfor må det imidlertid ved identifikasjonsspørsmålet skilles mellom ulike typer kontraktsbrudd. En generell regel om at debitor identifiseres med medhjelperen fullt ut eksisterer etter *Kystverket-dommen* ikke. Ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel er det ikke tale om oppfyllelse av alminnelige kontraktsplikter. I dette typetilfellet må det vurderes om det etter nærhetskriteriet likevel er grunnlag for å holde debitor ansvarlig. Dersom skaden skyldes en mangel eller skaden rammer selve kontraktsgjenstanden vil ikke kontrakten oppfylles etter sitt innhold. Da blir debitor ansvarlig basert på en skyldpresumsjon om å levere en bestemt ytelse.¹⁵⁶ I slike tilfeller er det tale om mislighold i snever forstand, hvor debitor som utgangspunkt hefter for alle handlinger uavhengig skyld hos medhjelperen.¹⁵⁷ Som nevnt i kap. 3.3.1 blir det derimot for andre skadetilfeller et spørsmål om kreditor skal ha fordelen av å ha to ansvarlige å forholde seg til. Dette forutsetter ansvarsgrunnlag både for debitor og medhjelperen. Ansvar for medhjelperen overfor kreditor må da isolert sett bygge på deliktansvaret, siden de to ikke er i kontraktsforhold. Det er med andre ord en forutsetning for å vurdere om den skyldfrie debitor skal identifiseres med medhjelperens skadeforvoldelse, at medhjelperen har utvist skyld.

Denne forståelsen er i tråd med at det i dette typetilfellet etter *Kystverket-dommen* må foretas en konkret vurdering av om debitor kan holdes ansvarlig. I lys av det legislative grunnlaget kontraktgjelderansvaret bygger på, vil det uten utvist skyld hos medhjelperen være tale om skade som er utslag av mer tilfeldige uhell. Hensynene tilsier da at dette er en skade eieren av gjenstanden selv må bære risikoen for. Det vil være lite forutberegnelighet og rettferdighet knyttet til et preventivt oppfyllelsespress i slike tilfeller. Uten skyld hos medhjelperen

¹⁵⁵ Jan-Fredrik Rafen, *Norsk Lovkommentar: Vegfraktiloven*, note 14 første avsnitt, Rettsdata.no (lest 29. april 2021).

¹⁵⁶ Se Askeland (2002) s. 179-180.

¹⁵⁷ Unntak kan likevel tenkes på andre grunnlag, f.eks. ved force majeure eller andre regler om ansvarsfritak.

fremstår det som tilfeldig at det eksisterer et kontraktsforhold mellom debitor og kreditor. Da kan ikke hensynet til lojalitet eller den faktiske funksjonsfordelingen mellom partene tillegges avgjørende vekt. Heller ikke rettsøkonomiske betraktninger tilsier ansvar i slike tilfeller. Den legislative begrunnelsen svikter derfor hvis det ikke kreves at medhjelperen har utvist skyld. Det må det derfor stilles et krav til utvist skyld hos medhjelperen. Dette er en forutsetning for å gå nærmere inn på vurderingen av om debitor skal identifiseres med medhjelperen. Til støtte for dette kan det vises til avsnitt 74, hvor Høyesterett uttaler at «debitor hefter for hjelperens uaktsomme skadeforvoldelse» dersom gjennomføringen av kontrakten var en nødvendig betingelse for skadens inntreden. Kravet til utvist skyld er derfor en yttergrense for ansvar i dette typetilfellet.

4 Kontraktshjelperansvarets rekkevidde i utvalgte kontraktstyper

4.1 Innledning og valg av kontraktstyper

Rettsregelen etter *Kystverket-dommen* gir uttrykk for ansvarets rekkevidde ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel, uten hensyn til om kontraktsforholdet er regulert av lovbestemmelser eller andre særskilte standardkontrakter. Den trinnvise gjennomgangen i kap. 3 gjelder dermed i alle tilfeller hvor ansvar i dette typetilfellet ikke er regulert i kontraktsforholdet eller i lov. Siktemålet i kap. 4 er å se nærmere på rekkevidden av den ulovfestede regelen i noen utvalgte kontraktstyper.

Selv om det i norsk lovgivning ikke er noen generell regulering av kontraktshjelperansvaret, kommer det alminnelige prinsippet om ansvar til uttrykk i enkelte lovbestemmelser.¹⁵⁸ For å få et riktig bilde av kontraktshjelperansvarets rekkevidde for den enkelte kontraktstype, må man derfor også se på kontraktsområder der erstatningsansvaret er regulert. Der lovgiver har valgt å regulere ansvarsgrunnlagene, begrenses det ulovfestede ansvaret tilsvarende. De tilfeller som faller utenfor lovens regulering må løses med utgangspunkt i bakgrunnsretten, hvor den ulovfestede regelen kan komme til anvendelse. Det må derfor vurderes om regelen kommer til anvendelse i de utvalgte kontraktstypene.

Det tas utgangspunkt i kontraktstyper i form av tilvirkningsavtaler i henholdsvis forbrukerentreprise og næringsentreprise. Avgrensningen er for det første nødvendig av

¹⁵⁸ Se Hagstrøm (2011) s. 487 som bl.a. viser til vegfraktloven § 6.

hensyn til avhandlingens omfang. For det andre er disse kontraktstypene illustrerende for hvor langt ansvaret strekker seg. For det tredje er det utbredt bruk av medhjelpere i tilvirkningsforhold. Kontraktshjelperansvaret er dermed svært aktuelt i slike kontraktstyper.

For at ansvaret skal komme til anvendelse forutsettes det for øvrig at medhjelperen er i stand til å skade andre gjenstander. Det følger da av nærhetskriteriet etter *Kystverket-dommen* at ansvaret er av stor betydning i kontraktsforhold hvor det er risiko for at medhjelperen kan skade gjenstander som står i fysisk nærhet til området for kontraktsgjennomføringen. Det vil være tilfellet i tilvirkningsavtaler hvor kontrakten skal gjennomføres på et anleggsområde, på kreditors eiendom, eller med kreditors eiendeler i sin besittelse.

4.2 Tilvirkningsavtale i forbrukerentreprise

4.2.1 Håndverkertjenesteloven

Håndverkertjenesteloven gjelder for avtaler om tjenester mellom næringsdrivende og forbrukere, ved arbeid på ting og på fast eiendom.¹⁵⁹ Loven kommer ikke til anvendelse dersom «avtalen i sin helhet må anses som et kjøp».¹⁶⁰ Ved arbeid på fast eiendom som omfattes av bustadoppføringslova¹⁶¹ avgrenses håndverkertjenesteloven tilsvarende.¹⁶² Dersom loven kommer til anvendelse følger det av hvtjl. § 3 at loven er ufravikelig.

Etter hvtjl. § 28 kan det kreves erstatning for tap som skyldes forsinkelse eller mangel. I slike tilfeller gjelder det et kontrollansvar.¹⁶³ Det følger av annet ledd at ansvaret også omfatter tap som skyldes at tredjeperson er brukt «til å utføre tjenesten». Ved skade på gjenstander utover kontrakten må tjenesteyteren etter tredje ledd godtgjøre at tapet ikke skyldes «feil eller forsømmelse» fra sin eller medhjelperens side. Ansvar for slike typetilfeller følger da av culpaansvar med omvendt bevisbyrde. Dersom det er «nær og direkte sammenheng» med det gjenstanden «forutsettes brukt til», gjelder kontrollansvarsregelen etter første ledd.

Forutsetningen for at bestemmelsen kommer til anvendelse, er imidlertid at skaden skyldes forsinkelse eller mangel.

¹⁵⁹ Jf. Lov 16. juni 1989 nr. 63 om håndverkertjenester m.m for forbrukere (håndverkertjenesteloven, heretter hvtjl.) § 1 første ledd, jf. fjerde ledd.

¹⁶⁰ Jf. hvtjl. § 2.

¹⁶¹ Lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbruker om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova, heretter buofl.).

¹⁶² Jf. Hvtjl. § 1 fjerde ledd bokstav b.

¹⁶³ Jf. Hvtjl. § 8 første ledd, jf. Ot.prp. nr. 29 (1988-1989) s. 92.

For andre skadetilfeller reguleres erstatningsansvaret av hvtjl. § 29. Dersom den skadde gjenstanden var i tjenesteyterens «varetekt» eller «kontroll» gjelder hvtjl. § 28 tilsvarende.¹⁶⁴ I slike tilfeller er hovedregelen kontrollansvar etter hvtjl. § 28, til tross for at skaden skyldes andre forhold enn mangel og forsinkelse.¹⁶⁵ For andre skader utover tilfeller av varetekt og kontroll, er det etter hvtjl. § 29 andre ledd en særskilt regulering av tjenesteyterens ansvar for tap som ikke følger av forsinkelse eller mangel, men som oppstår «ellers i forbindelse med tjenesteoppdraget». Etter ordlyden blir debitor ansvarlig hvis tapet skyldes «feil eller forsømmelse på tjenesteyterens side». Ansvaret følger da av den alminnelige skyldregelen, hvor også skyld hos kontraktsmedhjelpere omfattes.¹⁶⁶ Selv om det her ikke gjelder culpaansvar med omvendt bevisbyrde, blir debitor ansvarlig for alle tap som har sammenheng med kontraktsgjennomføringen der det er utvist skyld. Ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke skyldes mangel, og gjenstanden ikke var under debitors eller medhjelperens kontroll, blir ansvaret etter hvtjl. § 29 andre ledd betraktelig mer omfattende enn rekkevidden etter kontraktshjelperansvaret. Bestemmelsen konsumerer dermed den ulovfestede regelen, og utvider ansvarets rekkevidde i dette typetilfellet. Debitor kan følgelig ikke fraskrive seg ansvaret for slike skadetilfeller.¹⁶⁷ Dersom kontraktsforholdet omfattes av håndverkertjenesteloven, må erstatningsansvaret løses etter culpa-regelen med identifikasjon av medhjelpere i § 29 andre ledd.¹⁶⁸ Den ulovfestede regelen kommer dermed ikke til anvendelse i dette tilfellet.

4.2.2 Bustadoppføringslova

Bustadoppføringslova gjelder for avtaler om oppføring av nybygg mellom entreprenør og forbruker der det tilvirkes til boligformål, samt tilsvarende avtale om rett til fast eiendom til nybygg når arbeidet ikke er fullført på avtaletiden.¹⁶⁹ Etter buofl. § 1 første ledd, jf. tredje ledd omfattes også tilsvarende avtale om oppføring av fritidshus, eierseksjoner og full ombygging av eksisterende bygg. For at tilvirkningskontrakten skal omfattes av loven må avtalen gjelde «levering av ein ferdig bustad», og det er ikke av betydning om entreprenøren engasjerer medhjelpere til å utføre arbeidet.¹⁷⁰ Lovens anvendelsesområde favner dermed

¹⁶⁴ Jf. Hvtjl. § 29 første ledd.

¹⁶⁵ Jf. Ot.prp. nr. 29 (1988-1989) s. 52 og s. 93.

¹⁶⁶ Op.cit. s. 53.

¹⁶⁷ Op.cit. s. 52 og 93.

¹⁶⁸ Jf. også hvtjl. § 3 om lovens ufravikelighet. Bestemmelsen er imidlertid ikke til hinder for avtale om gunstigere vilkår for forbrukeren utover ansvaret som følger av loven.

¹⁶⁹ Jf. Buofl. § 1 første ledd, jf. Ot.prp. nr. 21 (1996-1997) s. 43-44.

¹⁷⁰ Jf. Ot.prp. nr. 21 (1996-1997) s. 44.

vidt, men det går en grense mellom tjenester etter bustadoppføringslova og salg etter øvrig lovgivning.¹⁷¹

Også etter bustadoppføringslova kan forbrukeren kreve erstatning for tap som skyldes forsinkelse og mangel. Etter buofl. § 19 kan det kreves erstatning for tap som overstiger dagmulkten etter første ledd, og for tap for perioden det ikke kan kreves dagmulkt etter andre ledd. Erstatning som følge av forsinkelse er i denne sammenhengen ikke relevant ved fysisk skadeforvoldelse på gjenstander utover det som følger av kontrakten. Etter buofl. § 35 kan forbrukeren kreve erstatning for tap som skyldes en mangel. Det gjelder etter første ledd et kontrollansvar uten krav om utvist skyld. Ansvar for medhjelpere er regulert i andre ledd. Dersom mangelen skriver seg fra medhjelpere blir debitor bare ansvarsfri dersom hjelperen også blir fri for ansvar etter kontrollansvarsregelen i første ledd. Etter tredje ledd kan det kreves erstatning for skade på gjenstander som ikke står i «nær og direkte» sammenheng med ytelsen så fremt debitor godtgjør at tapet ikke skyldes «feil» eller «forsømming» fra sin side. Det gjelder her culpaansvar med omvendt bevisbyrde hvor debitor lettere blir fri for ansvar enn etter reglene om kontrollansvar etter første og andre ledd.¹⁷² Buofl. § 35 regulerer derimot ikke typetilfellet hvor skaden ikke følger av mangel, og loven har ingen tilsvarende bestemmelse om ansvar for skade som ikke skyldes mangel som etter hvtjl. § 29.

Det følger derimot av buofl. § 6 første ledd at reglene om erstatningsansvar etter loven ikke gjelder for tap som skyldes «personskade», «tap i næring» eller tap som «ikkje er følgje av avtalebrot». Etter ordlyden er det «allmenne skadebotreglar» som gjelder for slike tap. I denne sammenhengen er det tap som «ikkje er følgje av avtalebrot» som er av særlig interesse. Dersom det er tale om tap som ikke er følge av avtalebrudd gjelder reglene i deliktsretten. Da kommer ikke det ulovfestede kontraktshjelperansvaret til anvendelse.¹⁷³ Motsatt vil tap som følger av avtalebrudd ikke inngå i den positive reguleringen etter buofl. § 6 første ledd. Ved slike tap gjelder dermed ikke begrensningen etter bestemmelsen. Det sentrale spørsmålet i relasjon til kontraktshjelperansvarets rekkevidde, er derfor om tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel er å regne som «avtalebrot» etter buofl. § 6.

¹⁷¹ Se lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eiendom (avhendingslova) § 1-1, lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp (kjøpsloven) §§ 1 og 2, og lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven) §§ 1 og 2.

¹⁷² Jf. Ot.prp. nr. 21 (1996-1997) s. 68.

¹⁷³ Se Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne) og NOU 1992: 9 Forbrukarentreprise lov s. 30.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden «avtalebrot» er at det foreligger et avvik fra det som er avtalt og det som er prestert. Et slik brudd på en avtale utløser et sett av misligholdsbeføyelser. Ordlyden gir derimot ikke svar på hva som skal anses som «avtalebrot» etter bestemmelsen. Som nevnt i kap. 3.6.3 er det i dette typetilfellet ikke avvik mellom det som er direkte avtalt og det som er prestert. *Kystverket-dommen* gir imidlertid grunnlag for å skille mellom mislighold i snever og vid forstand. Det er likefullt slik at kravet til kontraktsbrudd må være oppfylt for at debitor kan bli ansvarlig etter kontraktshjelperansvaret. For det første må det foreligge en oppfyllelessvikt, og for det andre må årsaken til svikten være forhold som kreditor ikke svarer for.¹⁷⁴ Etter *Kystverket-dommen* beror det imidlertid på en bredere vurdering av det overordnede nærhetskriteriet om oppfyllelessvikten er en risiko debitor er nærmest til å bære. Selv om det er grunn til å skille mellom skade som følger av mangel eller ikke, må tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke skyldes mangel likefullt anses som et kontraktsbrudd på generelt grunnlag. Etter ordlyden er det derfor ikke utelukket at et slik kontraktsbrudd kan omfattes av begrepet «avtalebrot» etter buofl. § 6.

Før vedtakelsen av loven ble det vurdert om ansvar for tingsskade som ikke følger av mangel skulle holdes utenfor virkeområdet for loven, men utvalget kom til at loven måtte inneholde en regel om at ansvar for slikt tap ikke kan fraskrives i avtalen.¹⁷⁵ Ved vedtakelsen av loven ble det i buofl. § 6 andre ledd innført en regel om at debitor ikke kan fraskrive seg ansvar for tap «utanfor næring» som forbrukeren påføres «på grunn av tingskade». Bestemmelsen må imidlertid ses i sammenheng med første ledd som sier at lovens erstatningsregler ikke gjelder for «tap i næring» som forbrukeren måtte ha hatt. For slikt tap gjelder alminnelige erstatningsregler, enten det skyldes en mangel eller ikke. Andre ledd medfører dermed bare at debitor ikke kan fraskrive seg ansvaret etter alminnelige regler dersom tapet skyldes tingsskade utenfor næring. Loven sier derimot ingenting om hvorvidt kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse i dette tilfellet.

Det fremgår av forarbeidene til buofl. § 6 at tingsskade som ikke står i «sammenheng med noka forseinking eller nokon mangel» kan være et tap som faller utenfor loven.¹⁷⁶ Dette taler isolert sett for at begrepet «avtalebrot» bare omfatter kontraktsbrudd som følger av forsinkelse eller

¹⁷⁴ Haaskjold (2017) s. 125 og Hagstrøm (2011) s. 327.

¹⁷⁵ NOU 1992: 9 Forbrukarentrepriseslov s. 30.

¹⁷⁶ Ot.prp. nr. 21 (1996-1997) s. 47.

mangel. Ved tingsskade som ikke skyldes mangel oppstår imidlertid skaden i grenselandet mellom kontraktansvar og alminnelige erstatningsregler. Rekkevidden av erstatningsregler i kontraktsforhold er dermed ikke alltid helt klare.¹⁷⁷ Det er likevel tale om erstatning med grunnlag i en kontrakt. Det er for øvrig forutsatt i forarbeidene at kreditor bør ha valgfrihet når reglene om kontrakt- og deliktansvar i visse tilfeller overlapper hverandre, slik at den nærmere avgrensingen av kontraktsansvaret bør overlates til rettspraksis.¹⁷⁸ Uttalelsen i forarbeidene taler dermed for at også andre tap etter forholdene kan omfattes av begrepet «avtalebrot» etter buofl. § 6. Det må følgelig avgrenses mot det som løses av loven.

Det følger av buofl. § 17 tredje ledd og § 29 andre ledd at reglene om forsinkelse og mangler gjelder tilsvarende «så langt dei høver». Det medfører at reglene også kan gjelde for andre skader som ikke følger av mangel. Reglene om erstatning for kontraktsbrudd gjelder da også for sideplikter.¹⁷⁹ Brudd på sideplikter er således ikke definert som forsinkelse eller mangel, men reglene gjelder tilsvarende. Det fremgår av forarbeidene¹⁸⁰ at bestemmelsene om sideplikter er utformet i samsvar med reglene i kjøpsloven¹⁸¹. I forarbeidene til kjøpsloven er det for øvrig fremholdt at brudd på sideplikter kan medføre ansvar på grunnlag av «alminnelige obligasjonsrettslige regler eller etter analogi fra kjøpslovens bestemmelser».¹⁸² Dermed må brudd på sideplikter anses som kontraktsbrudd.

Lilleholt fremholder på den andre siden at brudd på sideplikter ikke bør regnes som «avtalebrot» etter buofl. § 6.¹⁸³ Begrunnelsen synes blant annet å være at kreditor ikke bør stå sterkere enn andre tilfeldige skadelidte dersom det ikke er tale om mislighold i form av mangel eller varetektsansvaret som følger av hvtjl. § 29. Det er imidlertid grunn til å påpeke at kontraktshjelperansvaret etter *Kystverket-dommen* omhandler et nærhetskriterium, hvorav om gjenstanden var i debtors eller medhjelperens varetekt bare er ett av flere momenter som inngår i den konkrete vurderingen som må foretas. Tvert imot kan hensynet til sammenheng mellom bestemmelsene i loven og den ulovfestede regelen i dette typetilfellet tilsi at også tingsskade som ikke følger av mangel er «avtalebrot» etter buofl. § 6. Hensynet til

¹⁷⁷ NOU 1992: 9 Forbrukarentreprise lov s. 29.

¹⁷⁸ Op.cit. s. 30.

¹⁷⁹ Ot.prp. nr. 21 (1996-1997) s. 64, jf. s. 57.

¹⁸⁰ Op.cit. s. 56 og 60.

¹⁸¹ Se kjøpsloven §§ 22 andre ledd og 30 andre ledd.

¹⁸² Ot.prp. nr. 80 (1986-1987) s. 65.

¹⁸³ Se Kåre Lilleholt, «Om tingsskade og kontrakt» i *Nybrott og odling: Festskrift til Nils Nygaard på 70-årsdagen 3. april 2002*, Gudrun Holgersen, Kai Krüger og Kåre Lilleholt (red.), Fagbokforlaget 2002 s. 171-179, på s. 177.

sammenheng mellom bustadoppføringslova, håndverkertjenesteloven, og for øvrig kjøpsloven, tilsier også denne løsningen. Rimelighetsbetraktninger tilsier at en forbruker ikke skal stilles dårligere i dette tilfellet, slik at loven også beskytter mot andre skader enn det som følger av mangel. Forarbeidene etterlater tvil om grensene for kontraktsansvaret i dette spesielle skadetilfellet. Det kan fremstå som om lovgiver ikke har tenkt på denne skadesituasjonen, og det er derfor vanskelig å se en klar lovgivervilje i denne sammenhengen.

Som fremholdt i kap. 3.6.3 er det imidlertid grunn til å skille mellom brudd på sideplikter og andre plikter ut fra et alminnelig krav til lojalitet- og omsorgsplikt i kontraktsforhold for øvrig. Sideplikter er normalt å anse som del av avtalen uten at de representerer hovedytelsen. Dersom hensynet til å unngå skade på andre gjenstander er avtalt eller forutsatt mellom partene, er dette nokså klart en sideplikt. Hvis det ikke er holdepunkter for dette i avtalen, svikter grunnlaget for at skade på andre gjenstander skal anses som del av avtalen. Etter kontraktshjelperansvaret i dette typetilfellet er skaden dermed brudd på noe annet enn sideplikter. Som redegjort for ovenfor er ansvar for sideplikter forutsatt i loven og forarbeidene etter bustadoppføringslova. I dette tilfellet er det derfor etter *Kystverket-dommen* nærliggende å tolke det overordnede kravet til nærhet som en spesialanvendelse av en alminnelig lojalitetsplikt til omsorg, også for eiendeler utover kontraktsytelsen. Det kan med andre ord argumenteres for at buofl. § 6 bør tolkes i samsvar med nærhetskriteriet, slik at begrepet «avtalebrot» også omfatter brudd på lojalitets- og omsorgsplikter.¹⁸⁴ Der nærhetskriteriet etter *Kystverket-dommen* er oppfylt, foreligger det da et kontraktsbrudd som bør omfattes av begrepet «avtalebrot» etter buofl. § 6. Loven inneholder også generelle regler om lojalitetsplikt.¹⁸⁵ Hensynet til sammenheng tilsier dermed at brudd på den alminnelige lojalitetsplikten er å betrakte som kontraktsbrudd etter loven.

Det fremgår for øvrig av forarbeidene til buofl. § 6 at debitor ikke bare kan bli ansvarlig for brudd på sideplikter, men også etter allmenne omsorgs- og lojalitetsplikter overfor forbrukeren.¹⁸⁶ Uttalelsen knytter seg i utgangspunktet til henvisningen om mulig ansvar for sideplikter ved andre tap enn det som følger av tingsskade. Likevel fremheves det at reglene bør gjelde «tilsvarende så langt dei passar» ved avtalebrudd som ikke fører til mangel eller

¹⁸⁴ Se også Sande (2020) s. 26.

¹⁸⁵ Se buofl. § 7 første ledd første punktum hvor entreprenøren har plikt til å ivareta forbrukerens interesser.

¹⁸⁶ NOU 1992: 9 Forbrukarentrepriselov s. 30.

forsinkelse.¹⁸⁷ Dette åpner for at også brudd på omsorgs- og lojalitetsplikter, ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel, kan omfattes av begrepet «avtalebrot» etter buofl. § 6. Ansvar for brudd på slike plikter har sammenheng med at det i slike tilfeller ikke passer like godt å omtale tapet som en mangel. Skillet mellom forsinkelse og mangel på den ene siden, og annen svikt under oppfyllelsen på den andre, blir dermed ikke like skarpt.¹⁸⁸ I tillegg fremgår det av forarbeidene, utover at det foreligger mangel ved avvik i kvalitet og mengde etter avtalen, at resultatet skal svare til de «allmenne krava» etter utkastet kapittel 2.¹⁸⁹ Dette henviser også til ansvar etter allmenne omsorgs- og lojalitetsplikter som nevnt ovenfor. I kontraktsforhold kan det med andre ord følge en rekke normer til forventet atferd og krav til omsorg naturlig av kontrakten. Brudd på særlige krav debitor burde kjent til ved avtaleinngåelsen kan derfor medføre ansvar selv om kravene ikke er «nedfelte i avtalen».¹⁹⁰ Slike brudd er det nærliggende å betrakte som oppfyllelsssvikt som regnes som et kontraktsbrudd etter buofl. § 6. Det er mest naturlig at ansvar i slike tilfeller beror på en vurdering av om debitor var klar over risiko for tingsskade på andre gjenstander før avtaleinngåelsen. Besvares spørsmålet bekreftende er dette en risiko debitor er nærmest til å bære, uavhengig om skaden skyldes mangler eller brudd på andre plikter.

Ettersom reglene om erstatning etter buofl. § 35 ikke kommer til anvendelse på andre skader enn det som følger av mangel, taler dette for at kontraktshjelperansvaret i dette typetilfellet bør omfattes av begrepet «avtalebrot» etter buofl. § 6. Hvis ikke blir forutsetningen om ansvar for andre feil ved oppfyllelsen i denne sammenheng illusorisk. Konsekvensen blir da at debitor ikke kan holdes ansvarlig for medhjelperes skadeforvoldelse ved skade på andre gjenstander som ikke følger av mangel, dersom kreditor er henvist til alminnelige erstatningsregler.

I samme retning trekker de legislative grunnene loven bygger på. Formålet med loven er å klargjøre rettsstillingen og styrke forbrukervernet.¹⁹¹ Hensynet til vern av forbrukere er med andre ord en av de viktigste begrunnelsene bak bestemmelsene i loven. Som følge av ulikt styrkeforhold mellom partene i avtale om oppføring av bolig i forbrukerentrepriser, er formålet derfor å skape balanse mellom partene ved å gi særskilte regler som skal verne

¹⁸⁷ Op.cit. s. 30.

¹⁸⁸ Op.cit. s. 41.

¹⁸⁹ Op.cit. s. 38.

¹⁹⁰ Op.cit. s. 38.

¹⁹¹ Ot.prp. nr. 21 (1996-1997) s. 5 og NOU 1992: 9 Forbrukerentrepriselov s. 19.

forbrukeren.¹⁹² Ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel vil forbrukeren få bedre vern dersom kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse, fremfor å henvises til alminnelige erstatningsregler. Ved uaktsom skadeforvoldelse av en medhjelper, vil kreditor uansett kunne holde medhjelperen ansvarlig etter den alminnelige culparegelen. Det vil med andre ord være i tråd med formålet bak loven å legge til grunn at dette typetilfellet omfattes av begrepet «avtalebrot». Balansen mellom partene blir da også ivaretatt, uten at den næringsdrivende blir pålagt et urimelig strengt ansvar. Etter denne forståelsen vil utgangspunktet også etter den ulovfestede regelen bli at ansvaret reguleres av deliktretten. Bare hvis det er tilstrekkelig nærhet, herunder saklig og fysisk nærhet, vil debitor kunne holdes ansvarlig. Rekkevidden av den ulovfestede regelen i dette typetilfellet begrenses derfor til tilfeller hvor nærhetskriteriet tilsier at debitor er nærmest til å bære risikoen for skaden. Dette innebærer også at debitor ikke kan fraskrive seg kontraktshjelperansvaret, så langt det rekker, jf. buofl. § 6 andre ledd og § 3 første ledd.

I vurderingen legges det avgjørende vekt på lovens ordlyd og hensynene bak loven til støtte for at dette typetilfellet må anses som «avtalebrot» etter buofl. § 6.¹⁹³ Loven utelukker ikke en slik løsning. Hensynet til sammenheng tilsier også samme løsning. Selv om ansvaret for medhjelpere etter hvtjl. § 29 andre ledd går lenger, blir det mer sammenheng og samsvar mellom disse kontraktslovene. Løsningen er for øvrig i tråd med at forarbeidene åpner for at brudd på omsorgs- og lojalitetsplikter i visse tilfeller kan omfattes av loven.

Konklusjonen blir at kontraktsbrudd etter kontraktshjelperansvaret ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel er å regne som «avtalebrot» etter buofl. § 6.

4.3 Tilvirkningsavtale i næringsentreprise

4.3.1 NS 8405 og NS 8407

På entrepriserettens område er det utformet standardkontrakter som inneholder særreguleringer utover den alminnelige kontraktsretten. NS 8405 «Norsk bygge- og

¹⁹² Jf. Ot.prp. nr. 21 (1996-1997) s. 25.

¹⁹³ Se også HR-2018-392-A som gjaldt spørsmål om rett til prisavslag etter buofl. § 33 (2). Høyesterett la avgjørende vekt på at lovens ordlyd og forarbeider ikke utelukket løsningen, samt at hensynet til rimelighet, lovens formål og sammenheng i regelverket ble ivaretatt, jf. avsnitt 52.

anleggskontrakt» benyttes ved utførelsesentreprise, mens NS 8407 «Alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentrepriser» benyttes ved totalentrepriser.¹⁹⁴

Ved tilvirkningsavtaler etter NS 8405 og NS 8407 er kontraktshjelperansvarets rekkevidde ved skade på gjenstander som ikke omfattes av kontrakten, både ved tingsskade som følger av mangel og tingsskade som ikke følger av mangel, spesialregulert. Både etter NS 8405 pkt. 36.5 og NS 8407 pkt. 42.5 er debitors ansvar der det foreligger mangel ved kontraktsgjenstanden som fører til skade på annen del av byggherrens eiendom regulert. Ved skade på ting som ikke omfattes av kontrakten er debitors ansvar spesialregulert under henvisning til at ansvarsspørsmålet må løses etter «alminnelige erstatningsregler».¹⁹⁵ Det er ikke tvilsomt at kontraktsbestemmelsene her skal forstås som en henvisning til «erstatningsregler utenfor kontrakt».¹⁹⁶ Det følger imidlertid av NS 8405 pkt. 42.2 tredje ledd og NS 8407 pkt. 49.2 andre ledd at bestemmelsene bare gjelder ved skade som ikke følger av mangel. Dersom skaden skyldes en mangel, må ansvaret vurderes etter bestemmelsene om erstatning ved mangel etter NS 8405 pkt. 36.5 og NS 8407 pkt. 42.5.¹⁹⁷

Debitors ansvar ved tingsskade som ikke følger av mangel er med andre ord særskilt regulert i NS 8405 og NS 8407. Kreditor som skadelidt er da henvist til alminnelige erstatningsrettslige regler. Debitor blir følgelig ikke ansvarlig for medhjelpere i dette typetilfellet, ettersom det ulovfestede kontraktshjelperansvaret ikke kommer til anvendelse. Ansvar kan heller ikke begrunnes i arbeidsgiveransvaret etter skl. § 2-1, ettersom ansvar for selvstendige oppdragstakere faller utenfor.

4.3.2 NS 8406

I *Kystverket-dommen* ble Høyesterett forelagt spørsmål om ansvar, hvor kontrakten mellom partene var basert på NS 8406. Standardkontrakten NS 8406 «Forenklet norsk bygge- og anleggskontrakt» benyttes i mindre prosjekter hvor avtalen normalt gjelder mindre beløp og færre aktører, slik at det ikke er behov for så strenge varslings- og samordningsplikter som etter NS 8405.¹⁹⁸ Etter NS 8406 pkt. 27.4 er ansvaret for skade på andre gjenstander som følger av mangel regulert tilsvarende som etter NS 8405 pkt. 36.5 og NS 8407 pkt. 42.5. NS

¹⁹⁴ Se Johannes Meyer-Myklestad (red.) mfl., *Entrepriserett i et nøtteskall*, 1. utg. 2. opplag, Gyldendal 2020, s. 14 og Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 63-65.

¹⁹⁵ Jf. NS 8405 pkt. 42.2 og NS 8407 pkt. 49.2.

¹⁹⁶ Jf. HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 58, jf. Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne).

¹⁹⁷ Se også Meyer-Myklestad (red.) mfl. (2020) s. 40-41 og Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 421.

¹⁹⁸ Se HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 48 og Meyer-Myklestad (red.) mfl. (2020) s. 29.

8406 har imidlertid ikke en egen bestemmelse som uttrykkelig regulerer ansvaret ved skade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Retten tok likevel ikke stilling til om NS 8406 kan suppleres med bakgrunnsretten slik at det ulovfestede kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse, eller om standardkontrakten må anses å regulere kontraktsansvaret uttømmende. Begrunnelsen var at anken ikke kunne føre frem på grunnlag av det ulovfestede ansvaret.¹⁹⁹ Spørsmålet er dermed om kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse i kontraktsforhold etter NS 8406 ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel.

I *Kystverket-dommen* uttaler Høyesterett at det er «nødvendig å se kontraktens bestemmelser i sammenheng», ettersom ansvaret for medhjelpere i dette tilfellet ikke er uttrykkelig regulert.²⁰⁰ For det første viser førstvoterende til at NS 8406 pkt. 12 gir uttrykk for et alminnelig prinsipp om at debitor, selv ved bruk av medhjelpere, er ansvarlig etter kontrakten med kreditor.²⁰¹ Bestemmelsen oppstiller imidlertid bare et utgangspunkt for debitors ansvar i samsvar med det generelle kontraktsrettslige prinsippet om ansvar for medhjelpere omtalt i kap. 3.2. For det andre viser førstvoterende til NS 8406 pkt. 10 som gjelder risiko for skade på kontraktarbeidet og pkt. 27.4 for erstatning ved mangler.²⁰² Bestemmelsene gjelder likevel ikke ved skade på gjenstander utover kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Utover dette gikk ikke Høyesterett nærmere inn på sammenhengen mellom de øvrige kontraktsbestemmelsene etter NS 8406.

Det følger av forordet til NS 8406 at standarden gir uttrykk for en bred enighet mellom en rekke bransjeorganisasjoner og institusjoner om reguleringen ved forenklede bygg- og anleggsarbeider.²⁰³ Med andre ord må bestemmelsene som er inntatt i standarden anses å gi uttrykk for hvordan aktørene i bransjen ønsker å regulere denne typen kontraktsforhold. Etter NS 8406 pkt. 1 første ledd er standarden utarbeidet for bruk i kontraktsforhold hvor «det vesentlige av tegninger, beskrivelser og beregninger skal leveres av byggherren». Det er med andre ord en forutsetning for anvendelse av standarden at vesentlige deler av ansvaret og risiko for prosjektering ligger hos byggherren.²⁰⁴ I dette typetilfellet oppstår imidlertid ikke

¹⁹⁹ HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 61.

²⁰⁰ Op.cit. avsnitt 49.

²⁰¹ Op.cit. avsnitt 50-51.

²⁰² Op.cit. avsnitt 51-53.

²⁰³ Se Hans-Jørgen Arvesen, Karl Marthinussen og Heikki Giverholt, *NS 8406: Forenklet norsk bygge- og anleggskontrakt med kommentarer*, 2. utg. 1. opplag, Gyldendal 2014, s. 45.

²⁰⁴ Op.cit. s. 47.

skaden som følge av feil ved prosjekteringen. På generelt grunnlag er risikobetraktninger likevel av sentral betydning etter standarden slik den er utformet.²⁰⁵ Risikofordelingen mellom partene må derfor vurderes for å avgjøre spørsmålet.²⁰⁶

Entreprisekontrakter bygger i stor grad på begreper og betraktninger omkring risiko, hvor det normalt skilles mellom «byggherrerisiko», «entreprenørrisiko» og «utenfrakommende forhold».²⁰⁷ Begrepet «entreprenørrisiko» er i denne sammenheng av størst interesse. Entreprenøren, eller debitor, vil i entreprisekontrakter være forpliktet til å oppfylle en naturalytelse i henhold til kontrakten med kreditor. Ved tap som skyldes forsinkelse eller mangel blir debitor ansvarlig etter NS 8406 pkt. 26 og 27. Ved skade på andre gjenstander som ikke følger av mangel er det mindre klart om det er debitor eller kreditor som skal bære risikoen. Hvilken risiko debitor er nærmest til å bære må da bedømmes ut fra forpliktelsene etter kontrakten.²⁰⁸ I dette typetilfellet blir det imidlertid spørsmål om risiko knyttet til utførelsen. Kontraktgjennomføringen er kjernen i debtors funksjonsområde etter kontrakten, og det er derfor nærliggende at debitor har risikoen for svikt under utførelsen som følge av den forutsatte kompetansefordelingen mellom kontraktpartene.²⁰⁹

NS 8406 har derimot ikke tilsvarende bestemmelse som etter NS 8405 og NS 8407, som direkte utelukker kontraktansvar for tap ved tingsskade som ikke følger av mangel. Til tross for manglende regulering, avskjærer ikke NS 8406 uten videre at kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse. Tvert imot taler dette for at det må foretas en bredere vurdering av om risikofordelingen mellom partene tilsier at avtalen kan suppleres eller ikke. En slik vurdering har likhetstrekk med den konkrete vurderingen som følger av kontraktshjelperansvaret. Hvem som er nærmest til å bære risikoen for skaden er et grunnleggende hensyn bak den ulovfestede regelen. Sett i sammenheng med NS 8406 pkt. 12 første ledd om at debtors ansvar overfor kreditor ikke endres ved bruk av medhjelpere, er det av både hensyn til effektivitet og rimelighet at debitor må svare overfor kreditor selv om tapet skyldes medhjelperen. Dersom debitor selv påfører kreditor skade blir vedkommende ansvarlig etter culperegelen. Det er derfor ikke av betydning for kreditor om skaden skyldes handlinger foretatt av debitor eller

²⁰⁵ Se også Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 189-190 om at standardkontraktene er preget av risikobegreper.

²⁰⁶ Se også HR-2020-1120-A (Kystverket) avsnitt 41 hvor det fremgår at debitor anførte tilsvarende overfor Høyesterett.

²⁰⁷ Hagstrøm og Bruserud (2014) s. 190-192.

²⁰⁸ Op.cit. s. 200.

²⁰⁹ Op.cit. s. 204.

medhjelperen. Hvis kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse, vil debitors ansvar uansett avgrenses til skade på gjenstander som har tilstrekkelig saklig og fysisk nærhet til kontrakten og kontraktsgjennomføringen. Den konkrete vurderingen vil derfor langt på vei ivareta risikofordelingen mellom partene, slik at debitor bare blir ansvarlig for den reelle risikoen for skade under oppfyllelsen av kontrakten. Dette taler for at kontraktshjelperansvaret kan komme til anvendelse etter NS 8406 i dette typetilfellet.

Utover risikobetraktninger har for øvrig NS 8406 en bestemmelse om krav til forsikring etter pkt. 9. Etter andre ledd må debitor ha ansvarsforsikring som dekker skade på ting både han og medhjelpere «kan påføre byggherren (...) i forbindelse med utførelsen av kontraktarbeidet». Begrepet «kan» innebærer at bestemmelsen oppstiller plikt til å forsikre seg mot alle skader medhjelperen kan påføre kreditor under utførelsen. I dette ligger det da også en plassering av risiko for skade som debitor er nærmest til å bære. Hensynet til sammenheng mellom bestemmelsene i NS 8406 tilsier dermed at kontraktshjelperansvaret bør komme til anvendelse, slik at risikofordelingen mellom partene samsvarer med kravet til forsikring. Tilsvarende forsikringsplikt følger imidlertid også av NS 8405 pkt. 10.2 og NS 8407 pkt. 8.2. Etter de sistnevnte kontraktene må debitor tegne forsikring til dekning for tap som medhjelpere påfører kreditor, selv om debitor ikke er ansvarlig for skade på gjenstander utover kontrakten som ikke følger av mangel.²¹⁰ Likheten mellom standardkontraktene når det gjelder forsikringsplikten kan derfor tale mot at NS 8406 skal utfylles med en ansvarsregel som avviker fra NS 8405 og NS 8407.

Utover bestemmelsene i NS 8406 nevnt ovenfor, bidrar derimot ikke de øvrige bestemmelsene i standarden til å løse spørsmålet om kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse i dette typetilfellet.

Fra en entrepriserettslig synsvinkel kan det argumenteres for at NS 8406 bør tolkes i samsvar med NS 8405 og NS 8407 i dette skadetilfellet, til tross for at førstnevnte ikke har en tilsvarende bestemmelse. Hensynet til sammenheng mellom de tre standardene tilsier da at NS 8405 og NS 8407 gir uttrykk for en ansvars- og risikofordeling bransjen har ansett som hensiktsmessig og rimelig. Dersom NS 8406 anses å regulere kontraktsansvaret uttømmende, blir resultatet at den ulovfestede regelen ikke kommer til anvendelse. I realiteten innfortolkes

²¹⁰ Se Karl Marthinussen, Heikki Giverholt og Hans-Jørgen Arvesen, *NS 8405: Med kommentarer*, 4. utg. 1. opplag, Gyldendal 2016, s. 134.

da regelen om at ansvaret reguleres av «alminnelige erstatningsregler», tilsvarende som etter de ovennevnte standardkontraktene. Hensynet til rimelighet og koherens mellom reglene kan i denne sammenhengen tale for en slik løsning. Under forutsetning av at dette er en utbredt oppfatning i bygge- og anleggsbransjen, taler også hensynet til forutberegnelighet i samme retning.

På den andre siden kan det fra en kontraktsrettslig synsvinkel argumenteres for at bestemmelsene i NS 8405 pkt. 42.2 og NS 8407 pkt. 49.2 må ses på som avtalte ansvarsbegrensninger.²¹¹ I denne sammenhengen er det av betydning at det ikke er inntatt tilsvarende bestemmelse i NS 8406. I henhold til prinsippet om avtalefrihet er det derfor betenkelig å skulle innfortolke en ansvarsbegrensning som ikke følger direkte av kontrakten. Tvert imot kan det være i strid med partenes forutberegnelighet etter avtalen. Det er for øvrig grunn til å fremheve at NS 8406 ble fastsatt av Standard Norge i 2009, året etter NS 8405. NS 8407, som har tilsvarende begrensning som etter NS 8405, ble ikke fastsatt før i 2011. Uavhengig av om det bare var en glipp eller et bevisst valg å ikke innta tilsvarende bestemmelse i NS 8406, er det ikke til å komme unna at avtalefriheten og hensynet til forutberegnelighet da tilsier en løsning det er rimelig å anta at avtalepartene var klar over ved avtaleinngåelsen. Reglene som følger av bakgrunnsretten er sentrale ved spørsmål kontrakten ikke regulerer, og det må dermed forventes at partene har kjennskap til disse, enten selv eller gjennom advokat. Det forventes med andre ord at profesjonelle parter er i stand til å ivareta sine egne interesser. Hensynet til sammenheng i NS 8406 kan dermed tale mot at samme løsning må følge av standarden. Fra et rettssikkerhetsperspektiv er det for øvrig mer bekymringsfullt å legge til grunn en ansvarsbegrensning som ikke følger direkte av kontrakten, fremfor å la bakgrunnsretten utfylle kontrakten der den etter sin ordlyd ikke løser spørsmålet.

Utgangspunktet etter norsk rett er dessuten at det kan skje «utfylling på grunnlag av bakgrunnsretten» der kontrakten er taus.²¹² Selv om Høyesterett ikke tok stilling til om NS 8406 kan utfylles i dette tilfellet, følger det imidlertid av rettspraksis at også standardkontrakter kan utfylles.²¹³ HR-2018-2256-A kan her være illustrerende. Saken gjaldt

²¹¹ Sande (2020) s. 24.

²¹² Erling Selvig, «Tolking etter norsk eller annen skandinavisk rett av certepartier og andre standardvilkår utformet på engelsk», *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 99 (1986) nr.1-2 s. 1-26, på s. 10.

²¹³ Se bl.a. Rt. 1998 s. 656 (Veidekke) som gjaldt direktekrav der kontrakten mellom partene etter NS 3401 ikke hadde bestemmelser om det. Høyesterett godtok adgang til direktekrav ut fra de konkrete forholdene i saken.

riktignok spørsmål om direktekrav mot en underrådgiver, men Høyesterett uttaler seg om adgangen til å fremme krav med grunnlag i utfylling av ulovfestet bakgrunnsrett der standardkontrakten ikke har slike bestemmelser. Retten kom i den konkrete saken til at det ikke var adgang til det, men enkelte uttalelser kan likevel tas til inntekt for en mer generell regel om utfylling av standardkontrakter. For det første uttaler retten at «taushet i en kontrakt kan (...) i en del tilfeller tilsi utfylling med bakgrunnsretten».²¹⁴ For det andre uttaler retten at den ikke er fremmed for utvidelse av krav etter domstolspraksis.²¹⁵ Avgjørende for resultatet var derimot blant annet at profesjonelle parter må ta konsekvensene av valg av standardkontrakt når andre standardkontrakter har slik adgang. Det var heller ikke avgjørende hensyn som tilsa at slikt krav burde tillates på ulovfestet grunnlag. Avgjørelsen kan derfor, i det minste, tas til inntekt for at Høyesterett ikke utelukker at NS-kontrakter kan utfylles med alminnelige kontraktsrettslige prinsipper der kontrakten ikke regulerer spørsmålet.²¹⁶

Etter NS 8406 er imidlertid situasjonen noe annerledes. Standarden har ikke tilsvarende bestemmelse om ansvarsfraskrivelse som etter NS 8405 og NS 8407. Rimelighetshensyn taler dermed for at profesjonelle parter ikke kan forvente samme ansvarsbegrensning etter NS 8406. Dersom partene i utgangspunktet ønsket en slik begrensning, burde de valgt en av de andre standardkontraktene. Til forskjell fra drøftelsen i kap. 4.2.2 hvor forbrukervernet får betydning for tolkingen av buofl. § 6, er det for øvrig etter NS 8406 i større grad tale om likeverdige parter. Partene forventes da å være i stand til å ivareta egne interesser ved avtaleinngåelsen, med den konsekvens at avtalen i utgangspunktet skal holdes slik den er inngått. Likevel står NS 8406 i en annen stilling enn den preseptoriske lovgivningen etter buofl. § 6. Standarden er ikke en lov, og partene får dermed en utvidet avtalefrihet ved den nærmere utformingen av bestemmelser om ansvar i kontrakten. Vurderingen koker da egentlig ned til et spørsmål om kreditor har en berettiget forventning om å kunne holde debitor ansvarlig.²¹⁷

Som fremholdt ovenfor kan hensynet til rimelighet og sammenheng mellom standardene tale for at ansvarsbegrensningen etter NS 8405 pkt. 42.2 og NS 8407 pkt. 49.2 bør innfortolkes i NS 8406. Likevel tilsier hensynet til rimelighet at debitor selv, i kraft av avtalefriheten, må

²¹⁴ HR-2018-2256-A avsnitt 96.

²¹⁵ Op.cit. avsnitt 101.

²¹⁶ Se også Sande (2020) s. 24 til støtte for et slikt syn.

²¹⁷ Se også Simonsen (2020) som omtaler dette som det rettspolitiske grunnspørsmålet etter kontraktsgjelderansvaret.

svare for at standarden ikke har tilsvarende bestemmelse. Debitor burde ha fremforhandlet en regulering i kontrakten dersom det var av betydning å unngå ansvar i slike tilfeller. Kreditor stilles dårligere enn etter bakgrunnsretten dersom samme begrensning innfortolkes i NS 8406. Hensynet til forutberegnelighet og rettssikkerhet taler dermed med styrke for utfylling ettersom kontrakten er taus. Denne løsningen er for øvrig i samsvar med risikofordelingen etter standarden. Hensynet til sammenheng og den alminnelige rettsfølelsen taler også for at dette ivaretar partenes ansvar etter kontrakten på best måte. I tråd med forutsetningen i HR-2018-2256-A er det dermed en rekke hensyn som tilsier at NS 8406 kan utfylles. Uten særskilt bestemmelse har kreditor da, slik standarden er utformet, en berettiget forventning om å kunne holde debitor ansvarlig i dette typetilfellet.

Konklusjonen blir at kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse i kontraktsforhold etter NS 8406 ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel.

5 Avsluttende bemerkninger

5.1 Oppsummering

Avhandlingen viser at kontraktshjelperansvaret ikke er et ansvarsgrunnlag av en gitt størrelse i typetilfellet der det oppstår tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel. Vurderingen av om debitor skal identifiseres med kontraktshjelperes skadeforvoldelse er skjønnsmessig. Ansvarets rekkevidde må med andre ord vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Det alminnelige prinsippet, som uttrykk for en generell regel om identifikasjon, løser derfor ikke spørsmålet om ansvar for medhjelpere i dette typetilfellet. *Kystverket-dommen* bidrar likevel til å klargjøre hvilke vilkår og momenter som inngår i vurderingen.²¹⁸

Kort oppsummert gir avgjørelsen grunnlag for å oppstille et overordnet nærhetskriterium, hvor det mellom kontrakten og skaden må være både saklig og fysisk nærhet for at debitor skal bli ansvarlig. Nærhetskriteriet kan forstås som en presisering av kontraktsbruddvilkåret, hvor ansvaret bygger på brudd på noe annet enn sideplikter etter kontrakten. Ved tilstrekkelig nærhet blir skaden å regne som brudd på en alminnelig lojalitetsplikt etter kontrakten. I dette tilfellet oppstår skaden mellom kontrakts- og deliktretten, og det må derfor mer til for at debitor skal identifiseres med medhjelperen. Gjennomgangen viser også at det blir et

²¹⁸ Se nærmere om oppsummeringen av vurderingstemaet i kap. 3.6.

prinsipielt skille i vurderingen og ansvarets rekkevidde mellom avhandlingens typetilfelle, og skade som skyldes en mangel eller der skaden rammer selve kontraktsgjensstanden. I tillegg er det krav til utvist skyld hos medhjelperen. Rekkevidden av ansvaret er dermed snevrere i dette tilfellet. I tråd med avhandlingens tema og problemstilling bidrar dette til å klargjøre grensene for debtors ansvar. Redegjørelsen av de reelle hensynene bidrar til at også det legislative grunnlaget regelen bygger på kan få betydning i den konkrete vurderingen. Selv om de legislative grunnene glir noe over i hverandre, viser avhandlingen at både hensynene i kontrakts- og deliktretten, særlig i tvilstilfeller, får betydning for ansvarets rekkevidde.

Videre viser avhandlingen at det må skilles mellom kontraktshjelperansvarets rekkevidde ved kontraktsforhold på regulert og uregulert område. På uregulert område gjelder vurderingstemaet etter den ulovfestede regelen fullt ut. På helt eller delvis regulert område blir vurdering mer sammensatt. Dette har sammenheng med at grensene vil variere, avhengig av reglene i den enkelte kontraktstype og særlige hensyn i konkrete kontraktsforhold. For det første må det vurderes om ansvaret kommer til anvendelse. Dette spørsmålet ble drøftet i kap. 4 i relasjon til noen utvalgte tilvirkningsavtaler. For det andre blir det et spørsmål hvor langt ansvaret strekker seg dersom kontraktshjelperansvaret kommer til anvendelse. Dette ble av hensyn til avhandlingens omfang ikke drøftet nærmere.

Skade på gjenstander utover kontraktsytelsen er gjerne fra debtors synsvinkel utslag av mer tilfeldige uhell. Realiteten i et slikt tilfelle er at medhjelperen ikke har noe selvstendig ansvar på kontraktsmessig grunnlag. Dersom kreditor holder debitor ansvarlig, ligger ansvaret for skadeforvoldelsen alene på debitor. Da har kreditor ikke bare fått en tilfeldig, og fordelaktig valgrett, men mulighet for erstatning fra debitor for forhold som ikke er kontraktsbrudd i snever forstand og som ikke er begått av debitor selv.

Oppsummert viser gjennomgangen likevel at det er flere begrensninger i ansvarets rekkevidde i dette typetilfellet. Hovedregelen er at ansvaret må avgjøres etter reglene om erstatning utenfor kontrakt, og debitor blir dermed ikke automatisk ansvarlig. Kontraktsparter blir med andre ord ikke pålagt et urimelig strengt ansvar ved bruk av medhjelpere. Det er derfor grunn til å hevde at den ulovfestede regelen i utgangspunktet er god, og at det er behov for en slik regel. Avhandlingen viser at ansvarets rekkevidde kan variere fra tilfelle til tilfelle, og at grensen for debtors ansvar er dynamisk.

5.2 Hvor langt bør kontraktshjelperansvaret strekke seg?

Høyesterett har i *Kystverket-dommen* satt forholdsvis snevre grenser for debitors ansvar etter den ulovfestede reglen. Det er likevel grunn til å hevde at kontraktshjelperansvarets rekkevidde vil kunne variere ytterligere, avhengig av kontraktstypen ansvaret gjøres gjeldende på. Det kan for eksempel tenkes at grensene for debitors ansvar etter bustadoppføringslova må bli videre på grunn av det sterke forbrukervernet som følger av loven. I en kontrakt om oppføring av bolig på en stor gårdseiendom, hvor det oppstår en skade på postkassen som står plassert flere kilometer fra gårdstunet, vil kravet til fysisk nærhet etter *Kystverket-dommen* i utgangspunktet ikke være oppfylt. I vurderingen av identifikasjon i et slikt tilfelle kan det være flere hensyn som tilsier at det er rimelig at debitor likevel blir ansvarlig for medhjelperens skadeforvoldelse under transporten av materiale til gårdstunet. I så måte er det ikke utenkelig at kravet til fysisk nærhet må utvides noe. En slik utvidelse av ansvaret må imidlertid avgjøres etter en nærmere vurdering i hvert enkelt tilfelle.

I den andre enden av skalaen kan det på generelt grunnlag være grunn til å hevde at grensene for debitors ansvar bør strammes opp ytterligere, som følge av økt spesialisering i samfunnet.²¹⁹ I tråd med det legislative grunnlaget redegjort for i kap. 2, er det ikke utenkelig at kreditor kan være nærmere til å bære en større del av risikoen for skade i kontraktsforhold hvor det er klart at debitor er avhengig av hjelp fra medhjelpere med spesialkompetanse. Det kan med andre ord også være i kreditors interesse at debitor innhenter medhjelpere, slik at resultatet blir så godt som mulig. Hensynene bak den ulovfestede regelen kan dermed tale for at rekkevidden av kontraktshjelperansvaret, i enkelte kontraktsforhold, bør innstrammes ytterligere.

Rekkevidden av debitors ansvar ved tingsskade på annet enn kontraktsytelsen som ikke følger av mangel må imidlertid avgjøres konkret i hvert enkelt tilfelle. Det er derfor ikke uten videre godt å si hvor grensen bør gå på generelt grunnlag. Avhandlingen bidrar likevel til økt forutberegnelighet og etterprøvbarhet, samt rimelighet ved spørsmål om erstatningsansvar på grunnlag av den ulovfestede regelen i dette typetilfellet.

²¹⁹ Se også Askeland (2002) s. 238-239 og Askeland (2020) om betydningen av spesialisering i samfunnet.

6 Kildeliste

Lover

Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skl.)

Lov 20. desember 1974 nr. 68 om vegfraktavtaler (vegfrl.)

Lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp (kjl.)

Lov 16. juni 1989 nr. 63 om håndverkertjenester m.m for forbrukere (hvtjl.)

Lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eiendom (avhl.)

Lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbrukar om oppføring av ny bustad m.m. (buofl.)

Lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp (fkjl.)

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (strl.)

Forarbeider

Ot.prp. nr. 48 (1965-1966). *Om lov om skadeserstatning i visse forhold.*

Ot.prp. nr. 80 (1986-1987). *Om A Kjøpslov B om lov om samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen om kontrakter for internasjonale løsekjøp, vedtatt 11 april 1980.*

Ot.prp. nr. 29 (1988-1989). *Om lov om håndverkertjenester m.m for forbrukere.*

NOU 1992: 9. *Forbrukarentrepriselov.*

Ot.prp. nr. 21 (1996-1997). *Om lov om avtaler med forbrukar om oppføring av ny bustad m.m.*

Rettspraksis

Høyesterettspraksis

Rt. 1986 s. 1386 (Block Watne)

Rt. 1988 s. 7 (Bjørnerud)

Rt. 1998 s. 656 (Veidekke)

Rt. 2001 s. 1702 (Fearnley & Eger)

Rt. 2010 s. 1478

Rt. 2015 s. 276 (Bori)

HR-2018-392-A

HR-2018-2256-A

HR-2020-1120-A (Kystverket)

Underrettspraksis

LG-2017-71725

LA-2019-142881

Litteratur

Arvesen, Hans-Jørgen, Karl Marthinussen og Heikki Giverholt, *NS 8406: Forenklet norsk bygge- og anleggskontrakt med kommentarer*, 2. utg. 1. opplag, Gyldendal 2014.

Askeland, Bjarte, *Erstatningsrettslig identifikasjon*, Cappelen Akademisk Forlag 2002.

Giertsen, Johan, *Kontrakter – ytelse og pris*, Universitetsforlaget 2019.

Haaskjold, Erlend, *Obligasjonsrett: En innføring*, Universitetsforlaget 2017.

Haagstrøm, Viggo, *Obligasjonsrett*, 2. utg., Universitetsforlaget 2011.

Hagstrøm, Viggo, og Herman Bruserud, *Entrepriserett*, Universitetsforlaget 2014.

Hagstrøm, Viggo, og Are Stenvik, *Erstatningsrett*, 2. utg., Universitetsforlaget 2019.

Høgberg, Alf Petter, og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), *Juridisk metode og tenkemåte*, Universitetsforlaget 2019.

Kjelland, Morten, *Erstatningsrett – en lærebok*, 2. utg., Universitetsforlaget 2019.

Lilleholt, Kåre, «Om tingsskade og kontrakt», i *Nybrott og odling: Festskrift til Nils Nygaard på 70-årsdagen 3. april 2002*, Holgersen, Gudrun, Kai Krüger og Kåre Lilleholt (red.), Fagbokforlaget 2002 s. 171-179.

Lødrup, Peter, *Oversikt over erstatningsretten*, 6. utg., Cappelen Akademisk Forlag 2008.

Marthinussen, Karl, Heikki Giverholt og Hans-Jørgen Arvesen, *NS 8405: Med kommentarer*, 4. utg. 1. opplag, Gyldendal 2016.

Meyer-Myklestad, Johannes (red.), Marius Egeberg, Ola Haugen, Ola Ø. Nisja og Lars Erik B. Schjeide, *Entrepriserett i et nøtteskall*, 1. utg. 2. opplag, Gyldendal 2020.

Nisja, Ola Ø., «Erstatning ved selgers kontraktsbrudd», *Jussens Venner*, 47 (2012) nr. 4 s. 250-268.

Rafen, Jan-Fredrik, *Norsk Lovkommentar: Vegfraktloven*, Rettsdata.no (lest 29.april 2021).

Sande, Knut, «Tingsskade og kontrakt: Kontraktshjelperansvarets grenser – HR-2020-1120-A Kystverket», *Nytt i privatretten*, 22 (2020) nr. 3 s. 23-27.

Selvig, Erling, «Tolking etter norsk eller annen skandinavisk rett av certepartier og andre standardvilkår utformet på engelsk», *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 99 (1986) nr. 1-2 s. 1-26.

Simonsen, Lasse, *Prekontraktuellet ansvar*, Universitetsforlaget 1997.

Stenvik, Are, «Erstatning i og utenfor kontraktsforhold», *Festskrift til Mads Bryde Andersen*, Udsen, Henrik, Jan Schans Christensen, Jesper Lau Hansen, Torsten Iversen og Linda Nielsen (red.), Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2018 s. 693-713.

Woxholt, Geir, *Avtalerett i et nøtteskall*, 3. utg., Gyldendal 2017.

Foredrag

Askeland, Bjarte, *Kontraktshjelperansvar – særlig om sammenhengskravet: HR-2020-1120 i prinsipiell belysning*, foredrag under et fagseminar i regi av Senter for Kommersiell rett, 21. august 2020, UiO.

Simonsen, Lasse, *HR-2020-1120 Kystverket*, foredrag under et fagseminar i regi av Senter for Kommersiell rett, 21. august 2020, UiO.

